

**ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ЗАСТУПНИКА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ПРЕД
ЕВРОПСКИМ СУДОМ ЗА ЉУДСКА ПРАВА ЗА ПЕРИОД ЈАНУАР 2011.
ГОДИНЕ ЈУН 2011. ГОДИНЕ**

**Стање у предметима које Република Србија има пред Судом и упоредна
статистичка анализа;**

Број представки поднетих против Републике Србије налази се у сталном порасту. Незванично се ради о броју од око 5000 представки у раду, због чега Република Србија заузима седму позицију у Европи, по броју представки. При томе, требало би имати у виду да већина држава, против којих је поднет већи број представки у односу на Републику Србију (Русија, Турска, Украјина, Румунија, Италија и Пољска), има знатно већи број становника, па стога и потенцијалних подносилаца представки.

Број представки узет у рад посматран у односу на број становника (при чему су рачунани и грађани Србије са КиМ) Србији доноси индекс од 1,60. Виши индекс имају Грузија (5,03), Црна Гора (4,30), Лихтенштајн (3,92), Молдавија (3,70), Словенија (2,91) Монако (2,73), Румунија (2,45), Македонија (2,39), Хрватска (1,70) и БиХ (1,65). Најнижи индекс има Данска (0,11),

Овако велики број представки сведочи о великом поверењу које грађани Србије исказују према овој међународној судској институцији, али сведочи и о извесним системским проблемима, као што су проблем суђења у разумном року и проблем неизвршавања правоснажних судских одлука

У првој половини јуна 2011. године достављено је 36 нових представки, с тим што су поједине представке спојене у оквиру једног предмета.

Највећи број представки и даље се односи на дуго трајање судских поступака и неизвршавање правоснажних пресуда домаћих судова, што је у пракси Суда већ проглашено за „добро установљену судску праксу“, због чега се у таквим случајевима од Суда предлаже склапање поравнања.

Суд је почео све више да доставља и представке које се односе на повреду права на живот (члан 2 Конвенције).

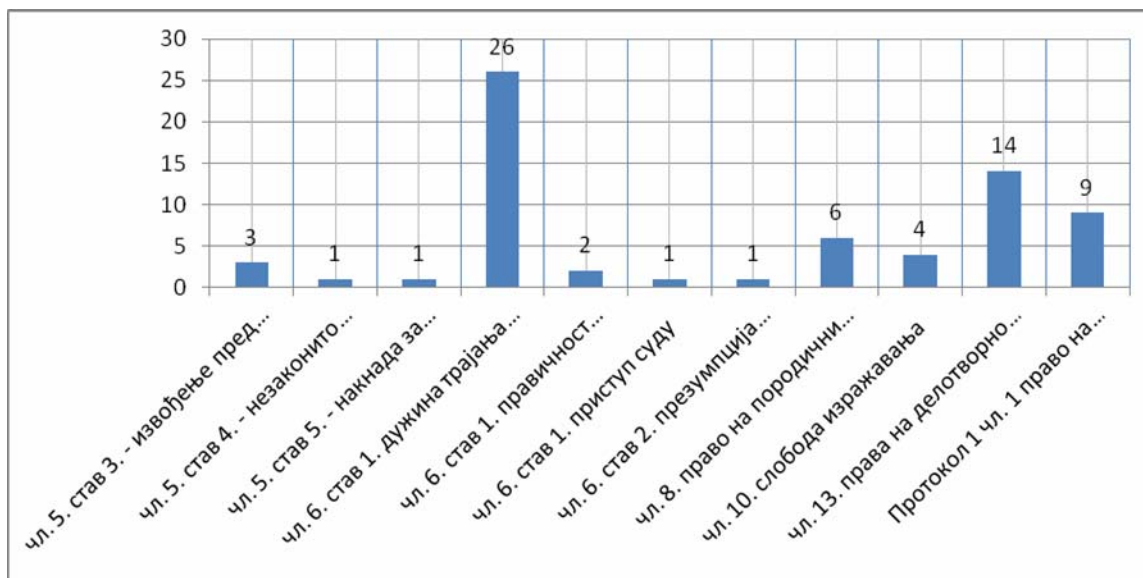
До сада је донето укупно 56 пресуда у односу на Републику Србију (1 пресуда донета је 2006. године, 14 пресуда 2007. године, 4 пресуде у првој половини 2008. године, пет пресуда у другој половини 2008. године, осам пресуда у

првој половини и осам пресуда у другој половини 2009. године (укупно 16 пресуда објављено је током 2009. године). Током прве половине 2010. године донето је 6 пресуда, а три пресуде донете су у другој половини 2010. године, док је до краја јуна 2011. године Суд донео још 7 пресуда (у четири пресуде утврђена је бар једна повреда Конвенције, док су три пресуде донете у корист Србије). Од 56 донетих пресуда у 49 пресуде утврђена је бар једна повреда одредаба Конвенције, док је у 7 пресуда утврђено да није било повреде Конвенције. (две такве пресуде – *Бјелић* и *Шабановић* односе се на Црну Гору).

Ипак, требало би имати у виду да је и међу пресудама у којима је утврђена бар једна повреда било оних пресуда у којима је Република Србија била успешнија од оних који су је тужили. На пример, у случају *Бермановић* Суд је утврдио да није било повреде чланова 3 (услови у притвору) и 6 став 1 (дужина кривичног поступка) Конвенције, нашавши само повреду члана 5 став 3 Конвенције (дужина притвора) или у случају *Стојановић*, нађена је само повреда члана 8 Конвенције у вези са читањем преписке затвореника, док је утврђено да није било повреде члана 3 (нехумано поступање), члана 8 (везано за повреду права на породични живот поводом недавања бесплатне зубне протезе затворенику) и Протокола 12 (општа забрана дискриминације). У последњој наведеној пресуди Суд није досудио никакву накнаду подносиоцу што је био случај у још неким пресудама (на пример, *Буловић*, *Бодрожич-Вујин*, *Филиповић*, *Матијашевић*, *Јованчић*, *Милошевић* итд.). У недавно донетој пресуди (*Вељков*) радило се о половичном успеху подносиоца (утврђена је само повреда члана 6 став 1 Конвенције, због дужине трајања поступка, али не и повреда члана 8 Конвенције, у вези са правом на поштовање породичног живота).

Према томе, може се закључити да су у предметима који су достављени на одговор држави далеко веће шансе да се установи повреда људских права, него што постоје шансе да се повреда не нађе, што указује на потребу да се мора настојати на томе да се све спорне ситуације решавају на ефикаснији начин на домаћем плану.

Структура утврђених повреда Конвенције у односу на Републику Србију најбоље се може видети из следећег дијаграма:

Структура предмета према природи правних питања је веома различита. Највећи број тиче се класичних парница. Присутан је и знатан број тровинских ствари, спорова из породичних односа и радних спорова. Такође у раду се налазе и предмети из кривичне материје, а у неколико случајева радило се о уставној материји (случај *Бјелић* и случај *Пауновић* и *Миливојевић*).

Закључно са 31. децембром 2010. године објављено је 86 одлука у односу на Републику Србију, па с обзиром да је закључно са јуном 2011. године објављено још 50 одлука, укупан број објављених одлука је 136.

Највећи број одлука донет је у вези са склапањем поравнања или поводом давања једностраних декларација, али у извесном броју одлука представке су проглашене за недопуштене (у периоду јануар-јун 2011. године, у седам одлука представке су проглашене за недопуштене), тако да је и у тим случајевима држава одбрањена пред Судом.

Са друге стране, с обзиром да је Комитет министара Савета Европе до сада закључио разматрање шест случајева у којима је донета пресуда до сада (*Матијашевић*, *Лепојић*, *Филиповић*, *Милошевић*, *Јованчић*, *Стојановић*), задовољан свим предузетим мерама у циљу извршавања донетих пресуда, фактички се поступа у погледу извршавања налога у осталим донетим пресудама, у којима је утврђена повреда Конвенције, све док Комитет министара не констатује да су извршене сви налози у погледу конкретне пресуде (превођење, објављивање и дисеминација, плаћање накнаде, спровођење индивидуалних и генералних мера).

Након ступања на снагу Протокола 14 Комитет министара надзире и спровођење услова из поравнања, тако да и у вези са тим настају обавезе за Сектор за заступање (превод и достава одлука, прибављање броја рачуна у циљу исплате и достава броја рачуна исплатиоцу, контрола исплате и обавештавање Комитета

министара о извршеној уплати, слање захтева за убрзање домаћег поступка и обавештавање Комитета министара о предузетим мерама итд.)

У пет случајева до сада (*Лепојић, Качанор и др., Станковић, Фелбаб, Мајкић и Кин-Стиб, Милановић*) заступник је поднео захтеве за уступање предмета Великом већу, с тим што је петочлани панел Европског суда за људска права одбио прва два захтева током 2008. године, без посебног образложења, што је уобичајена пракса. Трећи захтев поднет је у марту 2009. године и он је одбијен већ у априлу 2009. године. Током јула 2009. године поднет је захтев за уступање предмета Великом већу и у случају *Фелбаб*, јер је установљење повреде члана 8 Конвенције у наведеном случају супротно ранијој пракси Суда. Подносилац представке у овом предмету, незадовољан износом досуђене накнаде (4000 евра) такође је поднео захтев за уступање овог предмета Великом већу. Сви ови захтеви, као и захтеви подносилаца представки у случајевима *Цветковић, Чех, Бјелић, Бодрожичић и Бодрожичић-Вујин* одбијени су. Последњи одбијени захтев, како подносилаца, тако и државе Србије, био је захтев, који је одбијен 4. октобра 2010. године у случају *Мајкић и Кин-Стиб*. Поводом пресуде донете у случају *Милановић*, заступник је такође поднео захтев за уступање овог предмета Великом већу, због одступања Суда од своје праксе у вези са чланом 14 Конвенције (забрана дискриминације), али до сада још није донета одлука у вези са овим захтевом.

У четири случаја до сада Србија је интервенисала у предметима против других држава (у односу на Словенију у случај *Макуц и др.*, сада је то случај *Курић*, а након донете пресуде против Словеније, случај је пред Великим већем; у односу на БиХ у случају *Ђокић* у коме је утврђено да је БиХ прекршила Конвенцију; у односу на Италију, у случају *Марковић и др.*, у коме је Велико веће са 10:7 утврдило да није било повреде Конвенције и у односу на Немачку, у случају *Гајић*, у коме је донета одлука којом је представка проглашена недопуштеном.

Могућност интервенције тренутно је актуелна у два случаја (*Радовић и др.* против БиХ и Епархија Будимљанско-никшићка и други против Црне Горе).

Нови предмети (нове комуникације):

- 1) *Случај Љубисављевић*; Предмет је достављен 10. јануара 2011. године, мада је то случај из 2010. године, према статистици Суда.

Подносилац представке, господин Стојадин Љубисављевић, обратио се Европском суду за људска права 18. априла 2008. године због наводне повреде права на правично суђење из члана 6 Конвенције (неизвршавање две правоснажне пресуде).

Према чињеницама које нам је Суд доставио 26. марта 1997. године пресудом Општинском суда у Владичином Хану П 330/96 Богољубу Тодоровићу је наложено да подносиоцу плати 1.845,76 нови динара, трошкове поступка и предузме кораке да спречи даљу штету на имовини подносиоца. Ова пресуда постала је правоснажна 12. марта 1998. године, тако да је Општински суд у

Владичином Хану донео решење о извршењу И 206/98 4. септембра 1998. године. Упркос бројним захтевима подносиоца за убрзање извршног поступка, само део пресуде је извршен и ово извршење је наводно још у току.

У другом поступку Општински суд у Владичином Хану је 29. марта 2002. године донео пресуду П 27/02 којом је туженом Богољубу Тодоровићу наложена чинидба и исплата трошкова поступка. Ова пресуда постала је правоснажна 13. јануара 2003. године, тако да је Општински суд у Владичином Хану донео решење о извршењу И 48/03 22. маја 2003. године. Упркос бројним захтевима подносиоца за убрзање извршног поступка, само део пресуде је извршен и ово извршење је наводно још у току.

- 2) *Случај Митић*; Предмет је достављен 10. јануара 2011. године, мада је то случај из 2010. године, према статистици Суда.

Представком број 31963/08 од 20. јуна 2008. године Најдан Митић обратио се Европском суду за људска права због самоубиства свога сина Јовице Митића за време издржавања казне затвора у Окружном затвору у Лесковцу.

Јовица Митић, син подносиоца представке, по решењу судије Окружног суда у Лесковцу од 14. августа 2007. године притворен је због кривичног дела крађе, да би 27. августа 2007. године био послат на служење казне затвора у Окружни затвор у Лесковцу због осуде за друго кривично дело.

Он је 3. октобра 2007. године покушао да побегне из затвора, али је спречен у томе, па му је изречена дисциплинска мера смештаја у самицу у трајању од 15 дана. Пре смештаја у самицу Јовица Митић је прегледан од лекара, како се тражи чланом 151 став 2 Закона о извршењу кривичних санкција. Лекар је проценио да Митић може бити смештен у самицу, препоручивши да се настави са дневном терапијом због Митићеве узнемирености и поремећаја сна.

Изјутра, 8. октобра 2007. године Митић је добио доручак, око 8,15 часова посетио га је лекар и у 9 часова је добио своју терапију.

У 12 часова васпитач и стражар су га пронашли обешеног у ћелији, а у 12,05 часова констатована је његова смрт. У 12,20 истражни судија обавио је увиђај, коме нису присуствовали ни Митићев бранилац ни подносилац представке.

Обдукција, коју је тражио истражни судија, показала је да се смрт догодила између 9 и 10 часова у току пре поднева, услед вешања. Међутим, затворски чувар, задужен за видео надзор ћелија изјавио је истражном судији, да је Митића видео живог у ћелији у 10,50 часова.

Захтев подносиоца за новом обдукцијом је одбијен од стране Окружног суда у Лесковцу дана 9. октобра 2007. године, а истог дана подносилац је поднео кривичну пријаву против управника затвора, затворског лекара и осморице запослених у затвору (окривљени Зоран Јовић, Александар Станојевић, Небојша

Радевић, Драган Младеновић, Звонимир Јовановић, Драгана Павловић, Зоран Љубисављевић, Горан Урошевић, Далибор Стаменковић, Саша Костов и Зоран Нешић) због убиства и злоупотребе службеног положаја. Такође, 25. октобра 2007. године одбијен је и захтев подносиоца у вези са снимцима затворском видео камером.

Окружни јавни тужилац у Лесковцу 19. децембра 2007. године одустао је од кривичног гоњења, а 28. децембра 2007. године подносилац је наставио поступак у својству оштећеног као тужиоца, уложивши предлог за спровођење истраге.

Истражни судија Окружног суда у Лесковцу изразио је неслагање са захтевом, па је решењем Окружног суда у Лесковцу **Кв 8/08** од 23. јануара 2008. године ово неслагање прихваћено.

Ову одлуку потврдио је и Врховни суд Србије 12. марта 2008. године, решењем Кж II 355/08.

Европски суд за људска права поставио је питање у вези са евентуалном повредом члана 2 Конвенције (право на живот), у процесном и материјалном аспекту.

3) *Случај Момчиловић*; Предмет је достављен у јануару 2011. године.

Представком која је код Европског суда за људска права заведена под бројем 23103/07 обратио се 29. маја 2007. године Милан Момчиловић из Новог Сада, кога заступа Михајло Перишић адвокат из Новог Сада.

Према опису чињеница које је Суд доставио подносилац је Општинском суду у Новом Саду поднео 13. априла 1990. године тужбу против Српског народног позоришта ради исплате дуга. Након два укидања пресуда у 1995. и 2000. години, Општински суд у Новом Саду огласио се стварно ненадлежним и предмет је уступио Окружном суду у Новом Саду. Након једног укидања пресуде у 2002. години, Окружни суд у Новом Саду је 30. јуна 2006. године пресудом П 4/04 делимично усвојио тужбени захтев. Пресудом Врховног суда Србије Гж 135/06 од 18. јануара 2007. године пресуда П 4/04 Окружног суда у Новом Саду је по жалби делимично потврђена, а делимично преиначена (пресуда се налази у прилогу).

Подносилац је 27. априла 2007. године изјавио ревизију, коју је Врховни суд Србије 25. јуна 2007. године одбио у већу састављеном од пет судија, иако је чланом 38 став 3 ЗПП из 2004. године предвиђено да Врховни суд одлучује по ревизији у већу састављеном од седам судија, уколико је правоснажна одлука донета од стране Врховног суда Србије.

Европски суд за људска права поставио је питање да ли је Врховни суд када је одлучивао по ревизији 25. јуна 2007. године у већу од пет судија био прописно састављен. (није нам достављена та одлука ВСС).

4) *Случај Младеновић*; Предмет је достављен у јануару 2011. године

Представком број 1099/08 од 12. децембра 2007. године Милијана Младеновић из Ресника обратила се Европском суду за људска права преко свог адвоката Јована Павлице.

Подноситељка је имала сина који је 30. јуна 1991. године убијен у тучи две групе младића.

За његово убиство Окружни јавни тужилац оптужио је **Десимира Микетића**, полицајца, који критичног дана није био на дужности и који је за време туче наводно хтео да помогне свом брату који је у тучи учествовао. Том приликом он је пуцао у сина подносиољке, који је такође био наоружан и који је наводно пуцао у ваздух како би заплашио нападаче.

Међутим, 13. јануара 1992. године истражни судија је донео решење о обустави истраге.

Подноситељка је након тога преузела кривично гоњење у својству оштећеног као тужиоца и 4. фебруара 1992. године поднела је оптужницу против Десимира Микетића Окружном суду у Београду.

Окружни суд је 29. јануара 1996. године, налазећи да се радило о нужној одбрани, донео ослобађајућу пресуду, коју је 24. марта 1999. године укинуо Врховни суд Србије. Из истих разлога Окружни суд у Београду донео је нову ослобађајућу пресуду 4. новембра 2002. године, али је и ову пресуду укинуо 20. априла 2004. године Врховни суд Србије, налажући поновну оцену свих доказа.

Иако је предмет у Окружни суд враћен 21. септембра 2004. године, први главни претрес заказан је за септембар 2006. године, да би био презаказан за 18. децембар 2006. године. Потом су наредни претреси одлагани из најразличитијих разлога (изостанак окривљеног, изостанак његовог браниоца, изостанка судећег судије итд.)

Након реформе у правосућу у децембру 2009. године судећи судија Миленко Цвијовић није биран за судију, предмет који сада носи ознаку **K1208/04** додељен је у рад другом судији, али изгледа да није било никаквих дешавања у овом предмету након тога.

Европски суд за људска права је сматрао да у овом случају нису предузимане делотворне радње на расветљавању околности под којима је страдао син подносиољке представке, па је поставио питање да ли је дошло до повреде процедуралног аспекта члана 2 Конвенције, којим се гарантује право на живот.

5) *Случајеви по представкама Видосаве Поповић, Сидика Љајића, Грађански лист и др., Вујчин-Павличић и Живота Милосављевић (2 представке)* ; Предмети су достављени заједнички у јануару 2011. године.

Суд је у представкама које је доставио скупно (ради се о 6 засебних предмета у којима се јавља и више подносилаца, као на пример Грађански лист и други) изразио став да су питања на која се представке односе предмет установљене судске праксе Суда, јер се ради о проблему дугог трајања судских поступака, па ће сходно томе и у складу са Протоколом бр. 14, ове представке разматрати веће од троје судија. У светлу своје установљене праксе, Суд је предложио да се ови предмети окончају пријатељским поравнањем предложивши различите износе за склапање поравнања чија се висина креће од 1600 до 3700 евра по подносиоцу.

Декларацијама које се предлажу, држава би се обавезала да подносиоцима представки исплати одређени износ *ex gratia* у року од три месеца од доношења одлуке о брисању предмета са листе у складу са чланом 37. став 1. Исплаћени износи не тичу се захтева који подносиоци имају у поступцима пред домаћим судовима, већ представљају само правичну накнаду због дужине трајања судских поступака пред Основним или Вишим судовима у Београду, Крушевцу, Новом Пазару, Новом Саду

Надлежни судови који су поступали у предметима поводом којих су представке поднете, обавештени су о представкама и од њих су затражени извештаји и сагласност за закључење поравнања.

6) *Маширевић против Србије*; предмет достављен у јануару 2011. године.

Подносилац представке, господин Милан Маширевић из Сомбора, обратио се Европском суду за људска права 13. маја 2008. године због повреде права на правично суђење гарантованог чланом 6 став 1 Конвенције. Подносилац је истакао да му је повређено право на приступ суду решењем Врховног суда Србије бр. Рев 2101/07 од 24. октобра 2007. године.

Према чињеничном стању које је изнео Суд, подносилац представке, адвокат по занимању, покренуо је парнични поступак пред Општинским судом у Новом Саду, у коме је, од једне приватне компаније за осигурање (тужени, у даљем тексту) која је била његов клијент, тражио плаћање накнаде по уговору који су закључили 1995. године.

У септембру 1998. године Општински суд у Сомбору издао је платни налог. Тужени је изјавио приговор. У даљем току поступка, тужени је захтевао од Општинског суда у Сомбору да уговор из 1995. године буде проглашен ништавим.

Дана 24. новембра 2003. године, Општински суд у Сомбору, поништио је део уговора и делимично пресудио у корист подносиоца представке. Подносилац је изјавио жалбу.

Дана 24. фебруара 2005. године и 25. априла 2007. године Окружни суд у Новом Саду потврдио је ову пресуду. Подносилац је тим поводом изјавио ревизију.

Дана 24. октобра 2007. године Врховни суд Србије одбацио је ревизију подносиоца као недозвољену са образложењем да подносилац представке није био овлашћен да је изјави, пошто према члану 84 Закона о парничном поступку из 2004. године, ревизију може поднети само адвокат. Према образложењу Врховног суда Србије, странке у поступку немају овлашћење да изјаве ревизију индивидуално, чак и када су по занимању адвокати.

Европски суд за људска права, као релевантно домаће право, навео је одредбе члана 382 став 1 Закона о парничном поступку („Сл. Лист СФРЈ бр. 4/77, 36/77, 6/80, 36/80, 43/82, 72/82, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, 35/91 и „Сл. Гласник СРЈ бр.27/92, 31/93, 24/94, 12/98) по коме „у свим споровима странке могу изјавити ревизију против правоснажне пресуде донете у другом степену, у року од 30 дана од достављања преписа пресуде“. Даље, Суд је навео да у складу са чланом 383 и 394-397 овог закона, Врховни суд уколико усвоји ревизију може преиначити пресуду против које је ревизија изјављена или је укинута и вратити на поновно суђење надлежном суду.

Такође Суд је цитирао и члан 491 став 4 Закона о парничном поступку („Сл. лист 125/04 и 111/09) по коме „О ревизији изјављеној против правоснажне одлуке другостепеног суда, у поступку који је покренут пре почетка примене овог закона, одлучиваће се по правилима парничног поступка која су важила до ступања на снагу овог закона“. У складу са наведеним чланом, о ревизији подносиоца представке требало је одлучивати у складу са законом који је био на снази пре 23. фебруара 2005. године, када је ступио на снагу нови ЗПП.

Поред тога, Суд се позвао и на одлуку Уставног суда Србије Уж 546/2008 којом је утврђена повреда права на приступ суду од стране Врховног суда Србије до које је дошло погрешном применом Закона о парничном поступку из 2004. године. Наиме, у складу са поменутом одлуком Уставног суда Србије, у свим поступцима који су покренути пре 23. фебруара 2005. године када је нови ЗПП ступио на снагу, требало је применити закон који је био на снази пре наведеног датума, позивајући се, између осталог на 491 став 4 тог закона.

7) *Случај Ђорђевић и Николић (представка број 14414/08)*; предмет је достављен у фебруару 2011. године

Представком која је код Европског суда за људска права заведена под бројем 14414/08 том суду обратили су се преко пуномоћника Драгутина

Видосављевића, адвоката из Лесковца, двојица подносилаца - Божидар Ђорђевић и Сретен Николић из Сурдулице против Републике Србије.

Представка се односи на повреде члана 6 Конвенције за заштиту људских права и основних слобода (право на правично суђење) и члана 1 Протокола бр. 1 уз Конвенцију (право на мирно уживање имовине). У вези са случајем који је идентичан случају подносилаца, Европски суд за људска права је 30. октобра 2007. године донео пресуду којом је утврдио повреду права на имовину (пресуда Марчић и други).

Према подацима које смо добили од Суда, овај случај односи се на наводне повреде Конвенције учињене поводом немогућности подносилаца да остваре своја потраживања из стечајног поступка који није завршен у разумном року.

Наиме, сви подносиоци представке су током осамдесетих година претходног века, били запослени у ООУР-у «Механизација», делу државне компаније «Ерозија», са седиштем у Владичином Хану.

Подносиоци представке покренули су својевремено пред Основним судом удруженог рада у Врању судски поступак против «Механизације» за исплату плата зарађених у Ираку.

Окружни привредни суд у Лесковцу је 10. марта 1988. године покренуо стечајни поступак у односу на «Механизацију», што је и објављено у «Службеном листу» СФРЈ од 8. априла 1988. године. Претходно је пред истим судом покренут стечајни поступак и у односу на «Ерозију».

Основни суд удруженог рада у Врању је 20. октобра 1988. године обавестио Окружни привредни суд у Лесковцу о спецификацији тужбених захтева тужилаца у том поступку.

Окружни привредни суд у Лесковцу усвојио је тужбене захтеве 15. октобра 1990. године, тако што би првом подносиоцу био плаћен износ од 5.046 УСД, а другом, износ од 5.144.56 УСД.

На дан 27. децембар 1990. године, узимајући у обзир део уновчене стечајне масе за расподелу, Окружни привредни суд донео је одлуку којом је досуђене износе тужиоцима специфицирао у динарској противвредности, одредивши рок од 15 дана за њихову исплату по правноснажности наведене одлуке.

Виши привредни суд је својим решењем **Пж 1094/91** од 12. фебруара 1991. године потврдио решења Окружног привредног суда у Лесковцу **Ст. 1/88** и **Ст. 1/89** од 27. децембра 1990. године у делу изреке који је био побијан жалбом, док су наведена решења у осталом делу остала неизмењена, чиме су постала правноснажна.

Подносиоци представке обавестили су Окружни привредни суд да су вољни да прихвате 40% својих захтева признатих у америчким доларима на дан 15. октобар 1990. године.

Према наводима Суда овај поступак још није био окончан ни у октобру 2007. године.

С обзиром да је поводом идентичног случаја Суд већ донео пресуду (Марчић и др.), која је објављена у „Службеном гласнику“ бр. 107 од 23. новембра 2007. године, случај поводом предметне представке проглашен је за случај „добро установљене судске праксе“, па је Суд предложио да се склопи поравнање тако што би сваком од подносилаца био исплаћен износ **од по 4800 евра**, на име накнаде нематеријалне штете, као и **по 600 евра**, на име трошкова поступка. Значи, ради се о кукупном износу од 10.800 евра.

8) *Случај Мијаиловић против Србије* (представка број 14366/08); предмет је достављен у фебруару 2011. године

Подносилац представке Владан Мијаиловић обратио се Европском суду за људска права 19. марта 2008. године због наводне повреде права на правично суђење из члана 6 Конвенције и наводне повреде забране дискриминације (члан 14 у вези са чланом 6 став 1 Конвенције тј. Протокол 12 члан 1, општа забрана дискриминације) у вези са имовним стањем.

Према чињеницама које нам је Суд доставио подносилац је 16. фебруара 2007. године пред Првим општинским судом у Београду (П 1370/07) тужио Републику Србију и ПТТ Србија захтевајући нематеријалну штету због неуредне доставе. Поднеском од 19. марта 2007. године подносилац је тражио признавање сиромашког права, подносећи доказ о томе.

Суд је 26. фебруара 2007. године наложио подносиоцу да уреди тужбу, како у погледу прецизног означавања тужених, тако и у погледу прецизирања висине тужбеног захтева. Подносилац је 5. јуна 2007. године поступио по налогу суда, поновивши захтев за признавање сиромашког права, истакавши да му је ово право признато у парници коју је водио пред истим судом (П 1317/07).

Први општински суд је 13. јула 2007. године одбацио тужбу подносиоца као неуредну, јер је нашао да није поступиено по његовом налогу од 26. фебруара 2007. године.

Подносилац је против ове одлуке изјавио жалбу, у којој је истакао да суд није уопште одлучивао о његовом захтеву за признавање сиромашког права.

Окружни суд у Београду је одлуком Гж 10900/07 од 3. октобра 2007. године одбио жалбу и потврдио првостепену одлуку, при чему се уопште није бавио питањем признавања сиромашког права подносиоцу.

Подносиоцу је 31. децембра 2007. године суд наложио да на име трошкова поступка плати износ од 42.500 динара (тада око 540 евра), да би накнадно овај износ био увећан на 69.937 динара, на име казнене камате.

Суд је поставио питања о повредама људских права на које се позвао подносилац, при чему се позвао и на коментар Грађанско процесног права (А. Јакшић), стр. 307, у коме се наводи да рокови за отклањање формалних недостатака у тужби почињу да теку, тек онда када суд одлучи о захтеву за призивање сиромашког права.

9) *Случај Петковић*; Предмет је достављен у фебруару 2010. године.

Представком број 31169/08 од 27. јуна 2008. године Мила Петковић из Београда обратила се преко невладине организације Београдски центар за људска права Европском суду за људска права због смрти свога сина Милана Петковића за време издржавања казне затвора у затвору Забела-Пожаревац.

Према околностима случаја које нам је Суд доставио Милану Петковићу, који се налазио на издржавању казне, 17. јула 2005. године око 14 часова изненада је позлило (тресао се, халуцинирао и повраћао). Његове собне колеге су одмах о томе обавестили затворске стражаре и затражили су хитну медицинску помоћ, али су они рекли да је његово стање узроковано прекомерном употребом дроге (Петковић је од раније био познат као зависник од дроге, због чега је био укључен у различите програме помоћи зависницима), па наводно нису одмах реаговали.

С обзиром да је Петковић наводно постао агресиван, стражари су интервенисали тако што су га тукли пендрецима, везивали лисицама за решетке од врата затворске ћелије, да би га у једном моменту ударили о зид. Коначно, одвели су га у други део затвора (Павиљон VII), иако је његово здравствено стање наставило да се погоршава, што се изричито наводи у извештају СРТ (Комитет против тортуре) у ставу 44, одељак 41.

У одсуству затворског лекара, око 16,50 Петковић је одведен у пожаревачки здравствени центар, где је констатовано да има „измењену личност“, где му је измерен ЕКГ. Међутим, због недостатка кадра, није извршена његова детоксикација. Уместо тога, препоручено је да буде одведе у затворску болницу у Београду.

Око 18,30 часова Петковић је враћен у Павиљон VII, где је смештен у ћелију са још двојицом затвореника, а да му није обезбеђена медицинска услуга или било какав надзор што се изричито наводи у извештају СРТ у ставу 44, одељак 41.

С обзиром на даље погоршање његовог здравственог стања Петковић је поново одведен око 20 часова у у пожаревачки здравствени центар где му је, по

други пут, измерен ЕКГ и поново је препоручено је да буде одведе у затворску болницу у Београду.

На путу према Београду, с обзиром на даље погоршање његовог здравственог стања одлучено је да Петковић буде одведен у Клинички центар (у возилу којим је превожен није било здравственог особља).

По пријему у Клинички центар у бесвесном стању, безуспешно је покушана реанимација, да би у 21,30 часова констатована смрт.

Његова породица је о смрти обавештена 18. јула 2005. године око 17 часова.

У интерној процедури испитано је неколико стражара и затвореника. Један од затвореника, у писаној изјави, навео је да је упркос лошем здравственом стању Петковић тучен од стране затворских стражара, али није наводио детаље „ради личне безбедности“. Стражари су изјавили да је Петковић био агресиван због чега је морао да се умири.

У обдукционом записнику од 18. августа 2005. године закључено је да је смрт насутила од халуциногених дрога, укључујући морфијум. У записнику су побројане бројне модрице и повреде по телу, али њихов узрок или веза са смртним исходом нису наведени.

Копија овог записника уручена је у новембру 2005. године Окружном јавном тужиоцу у Пожаревцу и подносиоцу представке. Подносилац представке је 29. новембра 2005. године предложила тужилаштву саслушање неколико сведока и изнела своје виђење о томе шта се догодило њеном сину, након чега је тужилац затражио додатне информације од полиције. Полиција је 16. јануара 2006. године тужилаштву доставила неколико противречених исказа затворских стражара и неколицине затвореника у вези са догађајем од 17. јула 2005. године.

Без тражења икаквих додатних информација тужилаштво је 2. марта 2006. године одлучило да нема основа за отварање истраге. Подносиоцу никада није уручена ова одлука тужиоца.

Због тога је подносилац 14. јула 2006. године тужилаштву поднела кривичну пријаву против пет лица (затворски стражари, шеф обезбеђења у затвору и управник затвора), које је именовала (осим лекара пожаревачком здравственом центру, чије име није навела). Навела је опис догађаја и кривична дела која се стављају на терет осумњиченима, а предложила је саслушање сведока, затвореника који је у писаној изјави навео да је Петковић тучен и који је затражио гарантовање личне безбедности.

Тужилаштво је 1. августа 2006. године ову пријаву одбацило, сматрајући да је Петковићева смрт узрокована услед употребе дроге, те да је употребљена сила

била неопходна да би се умирио агресивни Петковић, као и да је здравствена услуга била адекватна.

Подносилац је покушала да настави са поступком у својству оштећеног као тужиоца истакавши захтев за спровођење истраге пред Окружним судом у Пожаревцу. Уз понављање ранијих навода у захтеву је навела да су затворски чувари одговорни за растурање дроге у затвору.

Истражни судија је одбио захтев за покретање истраге, а ову одлуку је 25. октобра 2006. године потврдило кривично веће Окружног суда у Пожаревцу.

У својој одлуци веће је закључило да нема довољно основа за покретање истраге за наношење телесних повреда које су узроковале Петковићеву смрт, те да нема основа за покретање поступка због употребе силе у конкретном случају. Такође, веће је сматрало да није стварно надлежно за кривично дело злоупотребе службене дужности, док оптужбе изнете против неименованог лекара нису могле да се узму у обзир.

Институт за судску медицину из Београд је 18. маја 2007. године Окружном суду у Пожаревцу доставио свој налаз у коме је речено да је Петковић преминуо услед компликација изазваних употребом дроге. Констатоване су бројне повреде на телу покојног, за које је наведено да су проузроковане тупим механичким предметом. Ове повреде нису доведене у везу са Петковићевом смрћу.

Жалба против решења да се не отвара истрага коју је подносилац изјавила 12. октобра 2007. године одбијена је решењем Врховног суда Србије од 7. новембра 2007. године, а ову одлуку је подносилац примила 17. децембра 2007. године.

Списи предмета су затим упућени Општинском суду у Пожаревцу поводом кривичног дела злоупотребе службеног положаја, али је истражни судија одбио да спроведе истрагу, што је потврдило трочлано веће Окружног суда дана 24. јула 2008. године. Након укидања ове одлуке, поново је 2. августа 2010. године одлучено да се не спроводи истрага, јер су затворске власти поступале у складу са својим овлашћењим, а и бројни сведоци су саслушани. Међутим, једини сведок који је тврдио да је Петковић тучен није био саслушан. Против ове одлуке подносилац је изјавила жалбу 4. октобра 2010. године.

Подносилац је заједно са својим другим сином 18. априла 2007. године поднела грађанску тужбу Првом општинском суду у Београду тражећи накнаду штете због смрти свог сина Милана Петковића. Тужени су Република Србија и Здравствени центар у Пожаревцу. Током овог поступка изведени су бројни докази, а поступак је још у току и последње рочиште било је 8. фебруара 2010. године.

Суд је у вези са овим случајем поставио следећа питања:

- да ли је поштован рок од 6 месеци за притужбу поводом члана 3 Конвенције;

- да ли су истрпљена сва унутрашња правна средства у вези са притужбама на неадекватан медицински третман, услед чега је дошло до смрти Милана Петковића и вези са посебном притужбом поводом коришћења и стављања у промет дроге унутар затворских просторија;

- да ли је дошло до повреде права на живот (члан 2 Конвенције) и забране нехуманог и понижавајућег поступања (члан 3 Конвенције) у вези са пропустом државе да се сину подносиоца представке обезбеди благовремена и адекватна медицинска услуга и пропустом да се спречи употреба и стављања у промет дроге унутар затворских просторија;

- да ли је дошло до повреде члана 3 Конвенције, због малтретирања сина подносиоца од стране затворских чувара;

- да ли је истрага у предметном случају била адекватна тј. да ли је дошло до повреде процедуралног аспекта чланова 2 и 3 Конвенције.

10) *Случај Јовановић против Србије*; предмет је достављен у априлу 2011. године

Подноситељка представке, госпођа Зорица Јовановић из Баточине, обратила се Европском суду за људска права представком број 21794/08 дана 22. априла 2008. године због наводне повреде члана 4 (забрана ropства и принудног рада), члана 5 (право на слободу и сигурност), члана 8 (право на поштовање приватног и породичног живота) и члана 13 (право на делотворан правни лек) Конвенције.

Према чињеничном стању које је навео Европски суд за људска права, подносиатељка представке је 28. октобра 1983. године родила здравог дечака у Здравственом центру у Ћуприји. У периоду између 28. и 30. октобра, док је још била у Здравственом центру у Ћуприји, подносиатељка је имала редован контакт са својим сином. Дана 30. октобра 1983. године подносиатељка је обавештена од стране лекара да ће она и њен син бити пуштени из болнице сутрадан. До 23 сата 30. октобра, подносиатељка је била са својим сином, да би потом била пребачена у посебну собу за новорођенчад. То је била стандардна процедура и до тог тренутка њен син није имао никакве здравствене проблеме.

Дана 31. октобра 1983. године у 6.30 ујутру, лекар који је био на дужности обавестио је подносиатељку представке да је „њена беба умрла“. Пошто је чула ову вест, подносиатељка је истог тренутка истрчала у ходник до собе где је њен син провео ноћ. Ту је била физички заустављена од стране два припадника обезбеђења. Медицинска сестра је покушала да јој убризга седатив, али је подносиатељка успела да се одупре. Потом, немајући другу могућност, подносиатељка представке, у стању конфузије, одјавила се из Здравственог центра у Ћуприји. Њеним члановима породице потом је речено да ће аутопсија бити изведена у Београду, због чега тело детета не може још увек бити предато родитељима. Подносиатељки представке и њеној породици није било јасно зашто аутопсија треба да буде изведена у

Београду, пошто је то очигледно представљало одступање од уобичајене праксе Здравственог центра у Ћуприји.

Дана 24. октобра 2002. године подносиатељка представке упутила је захтев Здравственом центру у Ћуприји да јој се достави документација везана за смрт њеног сина.

Дана 12. новембра 2002. године подносиатељка је обавештена од стране Здравственог центра у Ћуприји да је њен син преминуо 31. октобра у 7.15 ујутру и да је као узрок његове смрти наведена дијагноза „exitus non signata“, што значи „смрт без индикација о узроку“. Здравствени центар у Ћуприји тврдио је да никакве друге информације не може да пружи јер је архива била поплављена и много документације је тада уништено.

Дана 22. новембра 2002. године, на захтев подносиатељке представке, Општина Ћуприја дала је обавештење да је рођење њеног сина регистровано али не и његова смрт.

Подносиатељка представке је потом поднела кривичну пријаву Општинском јавном тужилаштву у Ћуприји против медицинског особља Здравственог центра у Ћуприји које је сматрала одговорним за „отмицу свога детета“.

Дана 15. октобра 2003. године Општинско јавно тужилаштво у Ћуприји одбацило је кривичну пријаву подносиатељке представке са образложењем да „нема доказа да је њен син умро 31. октобра 1983. године“. Никаква даља објашњена нису дата и нису наведене никакве индикације да је било какав истражни поступак поводом овог питања спроведен.

У марту 2004. године Општина Ћуприја потврдила је своје наводе од 22. новембра 2002. године.

Дана 29. априла 2004. године Здравствени центар у Ћуприји доставио је подносиатељки представке интерна документа у прилог тврђењима која су наведена у њиховој изјави од 12. новембра 2002. године.

Дана 28. децембра 2007. године Општина Ћуприја обезбедила је подносиатељки представке извод из матичне књиге рођених њеног сина, који је регистрован на захтев Здравственог центра у Ћуприји.

Тело сина подносиатељке представке никада није предато њој нити њеној породици. Никада није достављен никакав извештај о извршеној аутопсији нити су информисани о томе када је и где њен син наводно сахрањен.

Као остале релевантне чињенице, Суд је навео Извештај о раду анкетног одбора образованог ради утврђивања истине о новорођеној деци несталој из

породилишта у више градова Србије од 14. јула 2006. године. Према том извештају током 2005. године више стотина родитеља било је ситуацији истој као што је ситуација подносиоце представке. Њихова новорођена деца су „нестала“ после наводне смрти у породилиштима, већином током 70-тих, 80-тих и 90-тих године. Родитељи су се тим поводом обратили Народној скупштини захтевајући обештећење.

Дана 14. јула 2006. године Скупштина је формално усвојила извештај који је припремо анкетни одбор. Налази у овом извештају су следећи: (1) постоје значајни пропусти у законима који су се тада примењивали, као и у поступцима који су вођени пред тадашњим државним органима и здравственим институцијама (2) овакав ситуација оправдава сумње родитеља о томе шта се заиста догодило са њиховом децом (3) накнада поводом кривичног поступка не може бити ефикасна, обзиром на временски период о коме је реч (4) заједничким напором свих релевантних државних органа, као и изменом одговарајућих закона неопходно је родитељима пружити одговарајуће обештећење.

Суд је такође навео и Извештај Заштитника грађана о случајевима „несталих беба“ од 29. јула 2010. године. У овом извештају, након обимних истраживања, заштитник грађана је утврдио да: (1) у време о коме је реч није било кохерентних поступака и прописа о томе шта се ради у случају да новорођенче умре у болници (2) преовлађивао је медицински став да родитељи треба да буду поштеђени душевне патње која би настала због сахране новорођенчета, због чега су извесни парови намерно били лишени могућности да то учине (3) резултати аутопсија су обично били непотпуни, такви да не воде конкретним закључцима и изазивали су сумњу у исправност (4) због свега наведеног, не може бити искључено да бебе о којима је реч заиста нису биле незаконито одвојене од својих породица (5) што се тиче временски ближег периода, одговор државних органа између 2006. и 2010. године није био одговарајући и (6) због тога родитељи имају право да захтевају да сазнају истину о томе каква је била судбина њихове деце, што се једино може учинити доношењем *lex specialis-a*.

Подносиоца представке се позвала на повреду чланова 4, 5, 8 и 13 Конвенције због тога што државни органи Републике Србије не дају одговор на питање шта се догодило са њеним сином, нити били какву накнаду у вези са целокупним случајем. Подносиоца представке сумња да је њен син незаконито дат на усвојење.

Европски суд за људска права поставио је следећа питања:

1. Да ли су притужбе које истиче подносиоца представке компатибилне са одредбама Конвенције *ratione temporis*, јер се оне односе на чињенице које су се догодиле пре 3.марта 2004. године, обзиром да је Конвенција тог датума ступила на снагу у односу на републику Србију?
2. Да ли је подносиоца представке искористила сва домаћа ефикасна правна средства? Посебно, да ли се тужба у складу са члановима 199 и 200 Закона о

облигационим односима може сматрати ефикасним правним средством у оваквом случају. Република Србија позвана је да достави релевантну домаћу судску праксу у том погледу.

3. Да ли је било повреде права на породични живот подносиоце представке, супротно члану 8 конвенције (видети *Kroon and Others v. Netherlands*).
4. Да ли је подносиоца представке имала на располагању делотворно домаће правно средство у вези са њеном притужбом у погледу повреде права из члана 8, а у складу са чланом 13 Конвенције?

11) *Случајеви по представкама Станојке и Јулије Јоксић, Драгана Васова, Горданње Недељковић, Ивана Божјака, Драга Петковића, Живане Лојаница Којић, Даринке Јовановић, Јованке Ђокић (2 представке), Власте Марковић, Садат Граховца и Мирослава Видојевића*; Предмети су достављени заједнички у мају 2011. године.

Суд је у представкама које је доставио скупно (ради се о 11 засебних предмета у којима се јавља и више подносилаца) изразио став да су питања на која се представке односе предмет установљене судске праксе Суда, јер се ради о проблему дугог трајања судских поступака, па ће сходно томе и у складу са Протоколом бр. 14, ове представке разматрати веће од троје судија. У светлу своје установљене праксе, Суд је предложио да се ови предмети окончају пријатељским поравнањем предложивши различите износе за склапање поравнања.

Декларацијама које се предлажу, држава би се обавезала да подносиоцима представки исплати одређени износ *ex gratia* у року од три месеца од доношења одлуке о брисању предмета са листе у складу са чланом 37. став 1. Исплаћени износи не тичу се захтева који подносиоци имају у поступцима пред домаћим судовима, већ представљају само правичну накнаду због дужине трајања судских поступака пред домаћим судовима.

Надлежни судови који су поступали у предметима поводом којих су представке поднете, обавештени су о представкама и од њих су затражени извештаји и сагласност за закључење поравнања.

По представци Јоксић и др. поступак у предмету П 6473/95 бившег Другог општинског суда траје од марта 1978. године (Суд је предложио склапање поравнања на износ од 2200 евра укупно за оба апликанта); по представци Васов кривични поступак је току у предмету Кж 268/08 бившег Окружног суда у Пироту од јануара 2003. године, у радном спору у предмету истог суда Гж 180/05 од децембра 2002. године; (Суд је предложио склапање поравнања на износ од 6000 евра укупно за ове спорове); по представци Недељковић поступак у предмету П 1773/08 бившег Петог општинског суда траје од децембра 1999. године (Суд је предложио склапање поравнања на износ од 2700 евра); по представци Божјак поступак у предмету О 1710/04 бившег Општинског суда у Зрењанину траје од јануара 1985. године (Суд је предложио склапање поравнања на износ од 3300 евра); по представци Петковић поступак у предмету Гж 12559/10 је тренутно по

жалби пред Вишим судом у Београду, а укупно траје од априла 1986. године (Суд је предложио склапање поравнања на износ од 3300 евра); по представци Лојаница-Којић и др. поступак у предмету П 306/00 бившег Општинског суда у Љигу траје од фебруара 1996. године (Суд је предложио склапање поравнања на износ од по 3200 евра за оба апликанта, као и укупно 600 евра на име трошкова поступка); по представци Марковић поступак у предмету П 1211/05 бившег Општинског суда у Зајечару траје од децембра 1998. године (Суд је предложио склапање поравнања на износ од 3800 евра); по две представке Јованке Ћокић поступак у предмету П 298/06 бившег Општинског суда у Зајечару тј. Општинског суда у Бору у предмету П 1023/06 траје од јуна 2003. године тј. јуна 1997. године (Суд је предложио склапање поравнања на износ од по 3800 евра); по представци Граховац поступак је тренутно у току у предмету Гж 747/2010 пред Апелационим судом у Крагујевцу, а започет је у новембру 1995. године (Суд је предложио склапање поравнања на износ од 3200 евра); по представци Видојевић поступак је тренутно у току у предмету Гж 8015/2010 пред Апелационим судом у Новом Саду, а започет је у октобру 1995. године (Суд је предложио склапање поравнања на износ од 3200 евра).

12) *Станковић против Србије*; предмет је достављен у мају 2011. године.

Представком која је код Европског суда за људска права заведена под бројем 14435/08 том суду обратили су се 17. марта 2008. године Марина, Данијел (деца, рођена 1993. и 1999. године) и Виолета Станковић (мајка и законска заступница) из Смедерева, које заступа Снежана Пећанац, адвокат из Смедерева поводом дужине трајања спора из области породичних односа (издржавање и старатељство) **П2 165/2010** који је покретнут 8. фебруара 2007. године пред Општинским судом у Смедереву (тужени Ранђо Станковић).

Током овог поступка одржано је 16 рочишта (седам рочишта је одложено), да би 23. априла 2010. године била донета пресуда којом је старатељство над другим подносиоцем додељено трећој поносителки (прва подносиатељка је првобитном пресудом суда у Витини, којом је брак разведен додељена оцу, али је фактички живела са подносиоцем, да би се у међувремену удала и засновала засебно домаћинство) и одређена је висина месечног издржавања за прва два подносиоца представке.

С обзиром да на ову пресуду није била изјављена жалба, она је постала правоснажна. Према наводима Суда издржавање се редовно плаћа.

Суд, сматрајући да се ради о добро установљеној судској пракси у вези са прекомерном дужином трајања поступка у области породичних односа, предлага да се склопи поравнање на износе од 1600,00 евра за првог подносиоца, 1600,00 евра укупно за другог и трећег подносиоца и 600 евра на име трошкова поступка за сва три подносиоца заједно, што значи да би Република Србија требало да плати укупно 3800,00 евра на име склапања пораванања.

13) *Бињош против Србије*; предмет је достављен у мају 2011. године.

Европски суд за људска је доставио представку бр. 25335/07 коју је поднела Назира Бињош, позивајући се на повреду права на правично суђење - члана 6. Конвенције и права на заштиту имовине - члана 1 Протокола 1 уз Конвенцију.

Пошто је у оваквим предметима (неизвршење правоснажних пресуда) установљена значајна пракса у којој је Суд налазио повреду наведених права заштићених Конвенцијом (као у предмету *Качапор и други против Србије*, пресуда од 15. јануара 2008. године) и подносиоцима досуђивао не само накнаду нематеријалне штете коју су претрпели због неизвршавања правоснажних пресуда, већ је и налагао да се пресуде против тужених предузећа која је оквалификовао као друштвена, изврше из буџетских средстава државе, то је Суд и у овом случају позвао државу да са подносиоцем Назиром Бињош закључи поравнање којим се обавезује да јој исплати 5.400 ЕУР (пет хиљада четири стотине евра) на име накнаде нематеријалне штете због повреде Конвенције, који износ ослобођен од такса треба платити у року од 3 месеца од проглашења одлуке Суда поводом потписаног поравнања, као и да држава из својих средстава изврши исплату подносиоцима према правоснажној пресуди бившег Општинског суда у Новом Пазару, П. 37/04 од 10. новембра 2005. године.

14) Представке *Јелић, Кошанин, Новаковић, Ђокић, Хамидовић и Јевтић против Србије* (бр. 48705/06, 12192/07, 32145/07, 33086/07, 39849/07, 50313/07); предмети су достављени у јуну 2011. године.

Суд је доставио заједничку комуникацију по шест засебних представки које се односе на дугове друштвених предузећа по правоснажним пресудама којима су усвојени тужбени захтеви радника за исплату зарада и социјалних давања. С обзиром да је Суд у том погледу установио значајну праксу након пресуде у предмету *Качапор* и др. свих шест случајева проглашено је за добро установљену судску праксу, па је Суд предложио склапање поравнања у свим случајевима, тако што би се исплатила нематеријална штета коју је Суд утврдио *ex gratia*, трошкови поступка и материјална штета (износи досуђени правоснажним пресудама).

У случају по представи Слободана Јелића кога заступа адвокат М. Баратовић, подносилац је имао потраживање (364.820,32 дин.) у вези са транспортним услугама према предузећу „Компо“ из Свилајнца, које је отишло у стечај. Његово потраживање утврђено је правоснажном пресудом Општинског суда у Свилајнцу П 303/03 од 1. новембра 2003. године и пријављено у стечајном поступку Ст. 987/04 пред бившим Општинским судом у Крагујевцу.

У случају по представи Славе Кошанин подносиоцима је добила 7 правоснажних пресуда Општинског суда у Новом Пазару (донетих у периоду од 2004. до 2007. године) којим су јој призната потраживања из радног односа у односу на предузеће „Рашка предионица“ из Новог Пазара, а које су до данас остале неизвршене (укупна висина потраживања по овим пресудама износи око 66.000 евра, без камата и трошкова поступка)..

У случају по представци Радоја Новаковића пресудом Општинског суда у Прибоју П 7/88 од 21. марта 1989. године усвојен је тужбени захтев (253.865,70 динара) против предузећа „Полиестер“ из Прибоја у вези са пеналима због кашњења у изградњи стана. Ова пресуда је до данас остала неизвршена.

У случају по представци Томислава Ђокића подносиоцу је признато потраживање (91.961,97 динара са трошковима поступка 24.100 динара) против предузећа „Зидар“ из Лознице пресудом Општинског суда у Лозници П 1216/04 од 14. маја 2004. године. Ово потраживање пријављено је у стечајном потупку који је покренут пред Општинским судом у Ваљевоу (Ст. 378/04) и до данас није реализовано..

У случају по представци Ариффе Хамидовић подносиатељка је добила 2 правоснажне пресуде Општинског суда у Новом Пазару (П1 319/06 од 23. марта 2006. године и П 149/07 од 9. марта 2007. године), којима су јој призната потраживања из радног односа у односу на предузеће „Рашка Холдинг а.д.“ из Новог Пазара, а које су до данас остале неизвршене по решењима о извршењу И 783/07 и И 1195/07 Општинског суда у Н. Пазару која гласе на износе од 63.029 динара и 117.037,60 динара и додатни износ од 11.700 динара.

У случају по представци Милке Јевтић подносиатељка је добила пресуду Општинског суда у Нишу којом јој је призната зарада и друга потраживања из радног односа (Про 483/98 од 22. августа 2000. године). Подносиатељка је тражила њено извршење у стечајном потупку (И 83/2002 од 21. јанура 2002. године) против друштвеног предузећа „ЕИ Стандард“ из Ниша и она је делимично извршена. Подносиатељка је тражила наставак поступка извршења у односу на „ЕИ Холдинг“. Решењима И 2286/04 од 16. јуна 2004. и 1. децембра 2005. године одређено је ово извршење. Овај поступак је обустављен, јер је суд установио да „ЕИ Холдинг“ није одговоран за дуг „ЕИ Стандард,“ али је дуг остао неизмирен.

15) Представке *Рафаиловић* (38629/07) и *Стевановић* (23718/08) против Србије; предмети су достављени у јуну 2011. године.

Представке се односе на повреду члана 6. став 1, члана 13. и члана 1. Протокола број 1 уз Конвенцију. Други подносилац представке је истакла и повреду члана 1. Протокола бр. 12 уз Конвенцију.

Представка другог подносиоца се односи на поступање Општинског суда у Сокобањи.

Суд је навео следеће чињенично стање.

Други подносилац представке, гђа Светлана Стевановић је поднела представку Суду због пропуста Месне заједнице Сокобања да исплати одређене услуге инсталатерској радњи „Сокосат“. Она је као власница предузетничке радње, поднела предлог за извршење на основу веродостојне исправе Трговинском суду у Зајечару 9. октобра 2002. године. После жалбе месне заједнице, суд је 9. децембра 2002. године обуставио извршење и упутио странке на парницу. Месну заједницу је заступао општински јавни правобранилац Општине Сокобања. Дана 17. априла

2003. године Трговински суд у Зајечару (П.бр. 1038/2002) је делимично прихватио предлог за извршење и обавезао Месну заједницу да плати предузетничкој радњи износ од 342 098,80 динара на име дуга са одговарајућом каматом, камате на износе раније плаћене без обрачунате камате, 18 672 динара на име трошкова извршног поступка и 36 172 динара на име парничних трошкова. Ову одлуку је потврдио 25. децембра 2003. године Виши трговински суд у Београду, наложивши Трговинском суду у Зајечару суду да поново испита одлуку о трошковима поступка. Дана 2. фебруара, односно 25. марта 2004. године Трговински суд је донео одлуку о трошковима парничног поступка и обавезао дужника да исплати износ од 67 750 динара.

Извршење пресуде од 17. априла 2003. године и решења од 2. фебруара, односно 25. марта 2004. године, је наложено 27. маја односно 2. јуна 2004. (И. 306/04 и И.348/04) решењима Трговинског суда у Нишу.

Трговински суд у Нишу се огласио ненадлежним својим решењем од 10. фебруара 2002. године и поступак извршења је настављен пред Општинским судом у Сокобањи (И.бр.70/05). Решењем од 13. марта 2005. године Општински суд у Сокобањи је обуставио поступак.

Пресуда од 17. априла 2003. године и решења од решења од 2. фебруара, односно 25. марта 2004. године, нису извршени до данас.

Имајући у виду предметне чињенице и своју праксу Суд је предложио закључење пријатељског поравнања којим би се држава обавезала да се подносиоци представке исплати износ од 4800 евра на име нематеријалне штете, 600 евра на име трошкова поступка као и да јој исплати одговарајуће износе на основу решења И.306 и И. 348/04 Трговинског суда у Нишу.

Уколико не прихвати закључење пријатељског поравнања држава треба да одговори на следећа питања:

1. Да ли други подносилац представке може да тврди да има статус жртве у вези са повредом члана 6. и члана 1. Протокола бр. 1, имајући у виду да она сама није била странка у домаћем поступку веће њена предузетничка радња?
2. Да ли је дошло до повреде члана 6. и/или члана 1. Протокола бр. 1 због предметног неизвршења и да ли је држава одговорна за исплату досуђених износ из сопствених средстава?
3. Да ли је први подносилац представке имао на располагању делотворно правно средство за убрзање извршења као што то налаже члан 13. Конвенције?

* * *

У случају доставе новог предмета од надлежних органа се траже списи предмета, врши се увид у те списе, па се на основу извештаја надлежних органа и прикупљених доказа у року који је оставио Суд припремају писана запажања на енглеском језику са њиховим преводом на српски језик.

Онда када је сам Суд предложио склапање поравнања од надлежног органа („орган чији су акти довели до покретања поступка пред Судом“, како је регулисано чланом 5 Уредбе о заступнику), прибавља се сагласност у писаном облику за склапање поравнања. Препоручљиво је да се поравнање склопи у свим случајевима које је Суд унапред прогласио за случајеве „добро установљене судске праксе“.

Донете пресуде;

У овом периоду донете су следеће пресуде:

1) ПРЕСУДА ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА РИСТИЋ ПРОТИВ СРБИЈЕ (бр. 32181/08)

Европски суд за људска права је 18. јануара 2011. године објавио пресуду у предмету Ристић против Србије. Предмет се односи на дуго трајање кривичног поступка покренутог против окривљеног М.Р. због два кривична дела недавања издржавања (чл. 119 ст.1 Кривичног закона РС). Подносиоци представке (малолетна деца) су у наведеном кривичном поступку имали положај оштећених који су истакли имовинско-правни захтев

Чињенично стање

Парнична пресуда којом се утврђује обавеза М.Р. да плаћа законско издржавање за двоје тада мал. деце донета је 28. децембра 2000. године (правоснажна 27. јуна 2001. године).

После кривичне пријаве коју је законски заступник подносилаца представке поднела 2. априла 2003. године, Треће општинско јавно тужилаштво је 13. маја 2003. године ставило предлог за предузимање истражних радњи против М.Р. како би се утврдило постојање елемената кривичног дела – недавање издржавања из чл. 119. ст.1 Кривичног закона Републике Србије, а 14. јула 2003. године, а затим је поднет и оптужни предлог.

Законска заступница тада мал. деце истакла је имовинско-правни захтев приликом саслушања у истражном поступку 29. маја 2003. године.

Трећи општински суд је у вези са имовинско-правним захтевом одредио више вештачења. Пресудом коју је донео 8. октобра 2008. године, утврђујући да је

М.Н. крив за наведена кривична дела, није одлучио о имовинско-правном захтеву већ је оштећене упутио на парницу.

Ову пресуду укинуо је Окружни суд у Београду дана 12. фебруара 2002. године, а предмет је враћен истом суду на поновно суђење.

Трећи општински суд је затим 16. јула 2009. године донео пресуду којом се оптужба одбија због апсолутне застарелости кривичног гоњења окривљеног М.Р. због два кривична дела недавања издржавања.

ШТА ЈЕ УТВРДИО ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЉУДСКА ПРАВА

Допуштеност

У предметном случају смо истицали да су подносиоци представке могли да изјаве уставну жалбу у вези са наведеним повредама, као и да су могли да покрену извршни поступак ради извршења предметне парничне пресуде. Међутим, Суд није прихватио ове аргументе.

Суд је приметио да се уставна жалба сматра делотворним правним средством од 7. августа 2008. године (као што је Суд утврдио у пресуди Винчић и други против Србије, пар. 51) Коментаришући аргументе државе у вези са непокретањем извршног поступка ради извршења парничне пресуде, Суд је истакао да *„имајући у виду да је кривични суд прихватио да разматра имовинско-правни захтев, подносиоци представке су оправдано очекивали да ће суд одлучити о њиховом захтеву. У сваком случају, подносиоци представке се нису обратили овом Суду због неизвршења парничне пресуде од 27. јуна 2001. године, већ само у вези са претерано дугим трајањем кривичног поступка у коме су они били оштећени са имовинско-правним захтевом.“* У том смислу приговор државе да подносиоци нису покренули извршни поступак Суд је сматрао ирелевантним.

Основаност

Суд је прво констатовао да су подносиоци представке у предметном кривичном поступку били оштећени, те да је у односу на њих примењив члан 6. Конвенције у делу у коме се односи на заштиту грађанских права и то од момента када су се придружили кривичном поступку истичући свој имовинско-правни захтев. У овом предмету законска заступница оштећених је истакла имовинско-правни захтев 29. маја 2003. године. Према томе, имајући у виду тренутак од када Конвенција обавезује тужену државу, спорни поступак је трајао 5 година и 7 месеци пред две судске инстанце.

Суд је сматрао да предмет није био посебно сложен и да подносиоци представке нису допринели дужини трајања поступка, супротно тврдњама тужене државе. Посебно, Суд је истакао да би судови требало да омогуће одговарајућу заштиту на само туженој страни, већ и жртвама, посебно када су у питању млади и друга рањива лица.

На крају, Суд констатује да је кривично гоњење туженог застарело због протекла времена, што је резултирало немогућношћу подносилаца представке (оштећених у домаћем поступку) да се о њиховом захтеву одлучи у кривичном поступку.

Имајући у виду неколико значајних периода неактивности суда и бројна одлагања, Суд је утврдио да је за продужено трајање предметног кривичног поступка одговорна судска власт тужене државе.

КОМЕНТАР

Дакле, из свега наведеног може се закључити да је Суд сматрао, као и много пута до сада, да нема оправдања за државу уколико до застаревања кривичног гоњења дође услед протекла времена због бројних одлагања претреса или значајних периода неактивности суда.

Имајући у виду да је суштина спора између странака била извршавање парничне пресуде, односно плаћање издржавања за децу, заступник је истицао да подносици представке нису ни покушали извршење предметне пресуде у извршном поступку. Да су у томе успели, не би у принципу ни било елемената кривичног дела - недавање издржавања. Међутим, чињеница је да извршење кривичног дела - недавање издржавања, не подразумева да се мора прво покушати извршење у редовном извршном поступку, па у том смислу подносиоци представке су могли да истичу имовинско правни захтев који се по својој суштини изједначава са извршењем предметне парничне пресуде.

Интересантно је за стручну јавност да размотри случајеве када се суд у кривичном поступку упушта у разматрање имовинско – правног захтева, као и да ли после неколико година разматрања таквог захтева суд може странке упутити на парницу. Из ове пресуде Европског суда за људска права чини се да је у том смислу потребно поставити одређена ограничења.

2) Милошевић против Србије (п. 32484/03)

Европски суд за људска права објавио је 18.јануара 2011. године пресуду у случају Милошевић против Србије, поводом представке заведене под бројем 32484/03. Ово је представка која је достављена као један предмет, заједно са представком Небојше Јованчића, у односу на кога је Суд већ донео пресуду 5. октобра 2010. године.

Иначе, ово је још једна пресуда (трећа) против Србије донета у случају „добро установљене судске праксе“, везано за члан 8 Конвенције о људским правима (у вези са читањем преписке затвореника), поводом чега је одлучивало

трочлано судско веће (уведено Протоколом 14 уз Конвенцију), тако да је ова пресуда даном објављивања постала правоснажна.(члан 28 став 2 у вези са ставом 16 Конвенције).

У представци је подносилац Радослав Милошевић, који је издржава казну у КПД Ниш, истакао више повреда Конвенције, али се Суд фокусирао само на испитивање повреде члана 8 Конвенције у вези са отварањем и читањем преписке подносиоца од стране затворских власти, јер је више писама које је подносилац упућивао на различите адресе носило печат затворске установе у којој се налазио, што је сам Суд приметно, иако ову повреду подносилац првобитно уопште није истакао.

Суд при томе представку није испитивао на основу члана 34 Конвенције, јер није било доказа да је комуникација подносиоца са Судом била ометана.

Европски суд за људска права није се много бавио приговором тужене државе да нису исцрпљена правна средства предвиђена домаћим правом (подносилац се директно обратио Суду, без обраћања управнику затвора тј. управи за извршење заводских санкција, на начин како је то предвиђено чланом 103 ЗикС, да би касније имао право да води управни спор), већ се позвао на случај Стојановић против Србије, истакавши да су приговори у вези са допуштеношћу представке истакнути у том случају већ одбачени од стране Суда, због чега нема разлога да Суд одступи од свога става. Још једном напомињемо да је Суд у случају Стојановић, при истом чињеничном и правном стању, донео сасвим супротну пресуду у односу на своје одлуке у предметима Теста против Хрватске и Новак против Хрватске.

Такође, није прихваћен ни приговор да је тиме што није дао одговор на поднесак Републике Србије подносилац исказао намеру да не учествује у поступку, што је иначе, разлог за скидање представке са листе представки пред Судом предвиђен чланом 37 став 1а Конвенције.

У вези са меритумом представке Суд је утврдио повреду члана 8 Конвенције, у одсуству судске одлуке која би дозволила мешање у право на поштовање преписке подносиоца, али и због двосмислености домаћих прописа који су регулисали ову материју у релевантно време, што заправо представља само понављање разлога из пресуде донете у случају Јованчић.

Поводом притужби подносиоца које су се односиле на његово хапшење и наводне повреде чланова 3, 5, 6 и 13 Конвенције, Суд је утврдио да те притужбе нису спојиве са одредбама Конвенције *ratione temporis*.

С обзиром да подносилац лично, нити његов адвокат, нису истакли захтев за плаћање накнаде штете и захтев за накнаду трошкова поступка Суд исте није ни досудио, већ је само констатовао повреду члана 8 Конвенције

3) Вељков против Србије (бр. 32181/08)

Европски суд за људска права је 19. априла 2011. године објавио пресуду у предмету Вељков (раније Мићић) против Србије. Предмет се односи на дуго трајање поступка у области породичних односа, због чега је Суд утврдио да је дошло до повреде члана 6. став 1. Конвенције са 6 гласова за и једним против (судија из Исланда Бјергвинсон).

Суд је подносиољки представке досудио износ од 2 600,00 евра на име нематеријалне штете (одбивши преостали део захтева до тражених 20.000 евра), као и 1 300,00 евра на име трошкова у поступку пред Европским судом за људска права.

Притужбу у вези са наводном повредом члана 8 Конвенције Суд је одбио као очигледно неосновану.

У овом случају из области породичних односа поступак који је у току пред првостепеним судом више од 5 година оцењен је у већинском мишљењу Суда као прекомерно дуг. Суд се при томе руководио сложеностју и осетљивошћу овог предмета, али и посебном марљивошћу која се захтевала од стране првостепеног суда. Суд је у тачки 88. ове пресуде педантно побројао околности које нису ишле у прилог марљивости домаћег суда (четири суђења одложена су услед организационих питања у самом суду; суду је требало преко годину дана да обједини поступак по тужбама обе стране у спору; годину и два месеца суду је требало да одлучи о привременој мери; преко месец дана суду је било потребно за доставу жалбе туженог на решење о привременој мери вишој судској инстанци; није било активности домаћег суда у периодима између 16. јуна и 18. децембра 2008. године, као и 9. децембра 2009. године и 17. јуна 2010. године; није дато никакво објашњење за шестомесечно одуговлачење приликом одређивања нове институције која би требало да обави вештачење).

С обзиром да је Суд као једини допринос подносиољке дужини трајања поступка навео њен захтев за изузеће поступајућег судије о коме је одлучено за седам дана и одлагање суђења заказаног за 30. септембар 2009. године, извео је закључак да је у конкретном случају прекршен члан 6 став 1 Конвенције.

Судија са Исланда Давид Тор Бјергвинсон једини је у судском већу био другачијег мишљења. Он се сложио са тиме да се радило о сложеном и осетљивом случају, што поткрепљује више налаза и мишљења вештака која су припремљени у овом судском поступку, као и већи број спорова који се водио између истих странака (узајамне тужбе у вези са вршењем родитељског права и издржавањем, поступци у вези са издавањем привремених мера; поступак за лишење родитељског права и поступак због насиља у породици). За разлику од већинског мишљења Суда, у коме су педантно побројани пропусти домаћег суда, а узгред поменути пропусти подносиољке, овај судија је педантно побројао пропусти на страни подносиољке, које Суд није ни поменуо у пресуди, а на које је указивао и

заступник државе у својим поднесцима упућеним суду (подносиатеља је покренула низ различитих поступака против туженог, што је несумњиво допринело укупној дужини овог поступка; дужини поступка допринели су и приговори које је упутила подносиатеља на налаз и мишљење вештака; поред рочишта од 30. септембра 2009. године, чијем одлагању је допринео пуномоћник подносиатеље, а које је навео и Суд, подносиатељкин пуномоћник је одговоран и за одлагање рочишта од 8. јула и 11. новембра 2009. године). Посебно је овај судија приметио да подносиатеља није учинила никакав напор у циљу убрзања домаћих поступака. Због тога, као и чињенице да није било озбиљних пропуста у раду домаћег суда, овај судија био је мишљења да члан 6 став 1 није био прекршен у конкретном случају.

У вези са наводном повредом члана 8 Конвенције, поводом неизвршавања привремених мера, Суд је био једногласан да је представка у том делу очигледно неоснована.

Наиме, захтев за првом привременом мером, домаћи суд је промптно усвојио (15. јун 2006. године), а такође је хитно заказано виђање подносиатеље са дететом, вршено је прилагођавање термина виђања потребама и захтевима подносиатеље, која није увек била спремна да се прилагоди ситуацији која јој није одговарала, па имајући у виду да ова мера није остала извршена не више од пет месеци, док није замењена новом мером, Суд је сматрао да је у том делу представка очигледно неоснована у вези са истицањем наводне повреде члана 8 Конвенције.

Исти став Суд је заузео и поводом неизвршења привремене мере од 11. децембра 2006. године. Наиме, подносиатеља извршење ове привремене мере, која јој није одговарала, није тражила све до 6. маја 2009. године, што је истакао и заступник државе у вези са приговором неисцрпљивања унутрашњих правних средстава. У том погледу Суд прихвата да је подносиатеља можда била застрашена понашањем њеног бившег супруга, али је несхватљиво због чега није тражила извршење ове привремене мере и није остваривала контакт са дететом по овој мери све до 8. маја 2009. године.

Суд је указао на могућност коју подносиатељки пружа члан 110 Закона о општем управном поступку (да буде ослобођена плаћања трошкова у поступку везаном за старатељство), а коју она није користила, с обзиром да је истицала да није могла да путује на виђање са дететом од Лознице до Београда из финансијских разлога. Посебно је Суд у обзир узео чињеницу да одмах чим је подносиатеља контактирала Центар за социјални рад Палилула 6. маја 2009. године, од тог тренутка отпочела је да редовно остварује контакт са својом ћерком у складу са издатом привременом мером. Овај проактиван став Центар за социјални рад наставио је одређивањем корективног надзора, што је примећено од стране Суда, али је констатовано да би држава требало да настави са остваривањем мере од 11. децембра 2006. године у смислу креирања одговарајућих услова за контакт подносиатеље са својом ћерком.

4) Шабановић против Црне Горе и Србије (бр. 5995/06)

Пресудом која је објављена 31. маја 2011. године Суд је утврдио да је Црна Гора подносиоцу прекршила право на слободу изражавања гарантовану чланом 10, док је представка у односу на Републику Србију проглашена неприхватљивом *ratione personae*, јер се предметни поступак против подносиоца није водио пред органима Републике Србије, већ пред органима Републике Црне Горе, а у време док су две државе чиниле Државну заједницу. Суд је овакав став засновао на раније донетој пресуди у предмету *Бијелић* против Црне Горе и Србије.

5) Рашковић и Милуновић против Србије (бр. 1789/07 и 28058/07)

Дана 31. маја 2011. године Европски суд за људска права (Суд) је објавио пресуду у предмету **Рашковић и Милуновић против Републике Србије (представке бр. 1789/07 и 28058/07)**.

Подноситељке представки, гђа Зорица Рашковић и гђа Дана Милуновић (раније Поповић), су поднеле представке Суду 14. децембра 2006. године, односно 25. јуна 2007. године и позвале се на повреду члана 6. (1) Конвенције (због прекомерно дугог трајања поступка извршења правоснажних пресуда) и члана 1. Протокола 1 уз Конвенцију (због повреде права на имовину) због предметног неизвршења домаћих правоснажних пресуда. Представке су поднете у вези са прекомерно дугим трајањем извршења домаћих правоснажних пресуда донетих у корист подносиоца представки којима је Општински суд у Новом Пазару обавезао дужника – друштвено предузеће „Памучна предioniца“ ДОО, да подносиоцама представки исплате одговарајуће износе на име потраживања по основу накнаде зараде на коју су оне имале право у одговарајућем периоду, трошкова парничног поступка и одговарајућих доприносе за пензионо и здравствено осигурање.

Овом пресудом (по здруживању представки) Суд је утврдио да је подносиоцама представке повређено право на суђење у разумном року загарантовано чланом 6. ставом 1 и право на мирно уживање имовине загарантовано чланом 1. Протокола бр. 1 уз Конвенцију, позивајући се на установљену праксу у пресудама *Качанор и друге против Србије* и *Црнишанин и друге против Србије*.

Суд је обавезао Републику Србију

а) да из сопствених средстава исплати подносиоцама представки износе досуђене домаћим правоснажним пресудама у року од 3 месеца од дана правоснажности ове пресуде,

б) да у истом периоду свакој од подносиоци представки исплати по 6.200,00 евра на име нематеријалне штете и по 600 евра на име трошкова поступка, све у динарској противвредности на дан исплате, најкасније у року од три месеца од наступања правоснажности пресуде, уз обавезу исплате камате за износ накнаде који је плаћен након протека та три месеца.

У образложењу пресуде Суд је као у раније донетим пресудама *P. Качанор и Црнишанин* против Србије, утврдио да је држава одговорна за дугове предузећа која су претежно у друштвеној својини. У осврту на релевантно домаће право и праксу Суд је посебно истакао да је Уставни суд у својим одлукама (Уж.-95/2008 и Уж.143/2007) од 29. новембра 2009. године и 4. децембра 2009. године, испитивао жалбе лица која су раније била запослена у једном од предузећа у оквиру „Рашка“ холдинг компаније, и која су приликом раскида радног односа добила одговарајућу отпремнину. Ова лица су пред Општинским судом у Новом Пазару захтевала извршење пресуда које се односе на њихова потраживања из радног односа, али је Општински и затим и Окружни суд одбио њихов захтев јер су сматрали да су њихова права из радног односа престала исплатом отпремине. Уставни суд је утврдио да су подносиоци уставне жалбе имали право на отпремнину као и право на одговарајуће накнаде по основу радног односа (пре раскида радног односа).

Иако је заступник имао увид у наведене одлуке Уставног суда, став других државних органа (Министарство економије и регионалног развоја, Министарство финансија) био је такав да држава треба да изнесе своју одбрану.

С обзиром на поменути праксу Уставног суда, као и на ранију праксу Европског суда за људска права било је јасно да ће бити утврђена повреда права на мирно уживање имовине.

У погледу повреде члана 6. Конвенције напомињемо да је Суд констатовао да је период неизвршења трајао између 3 године и 11 месеци и 6 година и 7 месеци, као и да извршни суд није донео никакав формални акт којим би прекинуо поступак извршења за време трајања реструктурирања предузећа.

6) Јухас Ђурић против Србије

Пресудом број 48155/06 од 7. јуна 2011. године Европски суд за људска права, поводом представке Виктора Јухаса Ђурића, утврдио је да Република Србија није прекршила члан 6 став 1 Конвенције о људским правима (право на приступ суду и право на суђење у разумном року), као и члан 34 (ометање права на представку).

Подносилац, по занимању адвокат, истакао је да је тиме што је Окружни суд у Суботици потврдио одлуку Општинског суда у Суботици, којом се тај суд огласио стварно ненадлежним за поступање у погледу наплате трошкова за

обављање службене одбране на саслушању осумњиченог у полицији, дошло до повреде његовог права на приступ суду.

Заступник Републике Србије истакао је два приговора у вези са допуштеношћу представке (одсуство знатне штете на страни подносиоца и неисцрпљивање унутрашњих правних средстава).

Први приговор, базиран на новом критеријуму допуштености, уведеном Протоколом 14, Суд није прихватио, сматрајући да један од три услова за примену члана 35 став 3б, а ради се о томе да поштовање људских права не захтева разматрање представке у меритуму, није био испуњен. Наиме, по мишљењу Суда, именовање браниоца осумњиченом у преткривичном поступку, од стране полиције, представља један од кључних елеманата за функционисање правног система Републике Србије, нарочито када изјаве узете у тој фази поступка, могу касније да се користе на суђењу, што указује на то да се не ради о тривијалној ствари.

Други приговор, у вези са неисцрпљивањем унутрашњих правних средстава (управни поступак и управни спор пред Врховним судом), тицао се суштине ове правне ствари, због чега је Суд одлучио да га размотри заједно са меритумом.

У вези са тим Суд је сматрао да није његов задатак да одлучи који је домаћи суд надлежан да расправи захтев подносиоца за наплату трошкова насталих у преткривичном поступку. Домаћи судови су сматрали да се ради о управној ствари, образложивши свој став. Сходно томе, подносилац је требало да потражи заштиту у управном поступку, а затим је могао да се у било ком тренутку обрати Врховном суду. Заступник је пружио доказ Суду да је Врховни суд, као и Врховни војни суд, одлучивао у управним споровима, као споровима пуне јурисдикције, док подносилац Суду није пружио ниједан доказ да су се грађански судови у ситуацији као што је његова оглашавали стварно надлежним.

На основу свега тога, Суд је закључио да није дошло до повреде права на приступ Суду.

С обзиром да је судски поступак пред две судске инстанце трајао две године, Суд је притужбу у вези са дужином судског поступка прогласио очигледно неоснованом.

Најзад, у вези са притужбом у погледу наведеног ометања права на индивидуалну представку, Суд је сматрао да није било довољне чињеничне основе да се изведе закључак да је Република Србија, на било који начин ометала право подносиоца на индивидуалну представку.

Овај случај показује од коликог је значаја за одбрану Републике Србије пред Судом пракса домаћих судова. Наиме, за закључак Суда да подносиоцу није било ускраћено право на приступ Суду, а то је била суштина његових притужби, кључно је било достављање Суду праксе управног одељења Врховног суда, на основу чега је заступник могао уверити Суд, да је заштита у управном поступку и у

управном спору не само теоријског, него и практичног, па самим тим и делотворног карактера.

7) Добрић против Србије

Пресудом која је донета по две представке (број 2611/07 и 15276/07), које су против Републике Србије поднели Здравко и Миладин Добрић, објављеној 21. јуна 2011. године, Европски суд за људска права, утврдио је да Република Србија није прекршила члан 6 став 1 Конвенције о људским правима (право на приступ суду).

У овом случају радило се о питању дозвољености ревизије у случају деноминације динара у току 1994. године и ретроактивне примене ЗПП с тим у вези.

Наиме, према правном схватању Грађанског одељења Врховног суда од 22. маја 2001. године, на које се позвао заступник Републике Србије, бранећи правилност одлуке Врховног суда о одбачају ревизије подносилаца, рок за измену висине тужбеног захтева након извршене деноминације динара у јануару 1994. године био је 22. јул 1994. године.. С обзиром да су подносиоци то учинили знатно касније, указано је на то да је њихова ревизија правилно одбачена.

Одбијајући наводе подносилаца да им је оваквом одлуком Врховног суда ускраћен приступ суду, Европски суд за људска права у ставу 54. пресуде наводи:

„У погледу горе изнетог, мишљење је Суда, да је Врховни суд тежио ка легитимном циљу и да је постигнута разумна сразмера између употребљених средстава и циља коме се тежило. Посебно, примењени законски праг, није представљао неоправдано мешање у право подносилаца на приступ суду. То је пре представљало легитиман и разуман процесни захтев, имајући у виду саму суштину улоге Врховног суда тј. да се бави стварима од неопходне важности. Даље, као што је предвиђено чланом 392 Закона о парничном поступку из 1977. године, Врховни суд је потпуно овлашћен да одбаци сваку ревизију, коју сматра недозвољеном. (видети став 17 горе). Заиста, како је Влада правилно уочила, Врховни суд, стога није био везан самим позивањем нижестепених судова на износ од 50.000 нових динара као вредност предметног спора. Најзад, Врховни суд имплицитно је засновао предметну одлуку на претходно обавезујућем схватању, у погледу деноминације српске валуте, укључујући и рок који подносиоци нису поштовали (видети ставове 19 и 22 горе). У таквим околностима, Суд не налази ниједан разлог да верује да је одлука Врховног суда у конкретном случају произвољна.“

Оваквом пресудом у потпуности је афирмисано правно схватање Врховног суда, али и потврђена је пракса Европског суда за људска права да се неће бавити оценом законских решења држава чланица, ако су она правилно примењена.

Са ставом већине нису се сложила двојица чланова судског већа (португалски судија Пинто да Албукерке и српски судија Поповић). Они су сматрали да није било уопште потребе да подносиоци свој тужбени захтев искажу у новој деноминованој валути, јер то није било неопходно због одлука нижестепених судова, који су у својим одлукама определили вредност предмета спора изнад законског лимита за изјављивање ревизије. Такође, сматрали су да није било потребе да нижестепени судови доносе посебну одлуку у вези са предметом спора, јер није било основа за тако нешто (вредност предмета спора јасно је исказана у њиховим одлукама; није било никакве законске одредбе која би обавезивала на тако нешто у случају деноминације валуте, а сем тога није пружена никаква пракса која би оправдала захтев за исказивање вредности предмета спора у новој, деноминованој валути).

У вези са оваквим ставом судија које су остале у мањини, заступник је у запажањима већ указао да означавање вредности предмета спора у одлукама нижестепених судова није обавезујуће за Врховни суд, који дозвољеност ревизије, сходно члановима 392 и 404 ЗПП, цени самостално за сваки појединачни случај, без обзира на то шта се наводи у уводном делу пресуда нижестепених судова, по принципу *iura novit curia*, који примењује и сам Европски суд за људска права. Сем тога, по члану 338 ЗПП, који је важио у предметном случају, вредност предмета спора, није била обавезни део увода пресуде.

Сходно томе, инсистирање судија које су остале у мањини на вредности предмета спора која је назначена у уводном делу пресуда нижестепених судова, нема никакво законско, нити принципијелно оправдање, поготово код чињенице да су подносиоци закаснили читаве четири године у погледу означавања вредности предмета спора у односу на рок предвиђен у правном схватању Врховног суда.

Наиме, рочиште одржано 19. новембра 1998. године, на коме су подносиоцу заправо определили вредност предмета спора, није било ни припремно рочиште, нити прво рочиште за главну расправу, у случају да је претходно дошло до укидања пресуде, па није било ниједног оправданог разлога да се вредност предмета спора одређује баш на том рочишту, а не раније. У том смислу ревизија подносилаца може се сматрати недозвољеном и на основу члана 40 став 3 ранијег ЗПП.

Заступник Републике Србије истакао је у односу на другог подносиоца представке и приговоре у вези са временским аспектима допуштености његове представке, који се овом приликом неће детаљније анализирати, како због чињенице да их Суд није прихватио, али још више због чињенице да су приговори заступника у вези са меритумом представки у потпуности прихваћени, на основу чега је Суд и утврдио да није било повреде члана 6 став 1 Конвенције од стране Републике Србије у конкретном случају.

* * *

Све донете пресуде у односу на Републику Србију Сектор за заступање је превео на српски језик и објавио на сајту заступника, као и у „Службеном гласнику Републике Србије“. Поред тога, до сада су издате и четири књиге пресуда и одлука у односу на Републику Србију, које су широко дистрибуиране.

Донете одлуке:

1) Даница Дачић против Србије (п. 9560/09)

Одлуком од 7. децембра 2010. године Европски суд за људска права ову представку прогласио је недопуштеном и скинуо је са листе својих предмета.

Подноситељка представке жалила се због неизвршења правоснажне пресуде којом јој је поверено малолетно дете, чиме је, по њеном тврђењу, дошло до повреде право на правично суђење из члана 6, право на поштовање породичног живота из члана 8 и право на делотворно правно средство из члана 13 Конвенције.

Одлучујући у овом предмету, Суд је уважио аргумент Републике Србије да подносилац представке није исцрпео сва делотворна домаћа правна средства, у складу са чланом 35 став 1 Конвенције, јер се обратио Уставном суду Србије због наводне повреде својих права 11. јула 2008. године, а представку Европском суду за људска права поднео је 16. септембра 2008. У одлуци, Суд се позвао на пресуду *Винчић и други против Србије*, у којој је изнео мишљење да се уставна жалба може сматрати делотворним правним средством у односу на све представке поднете Европском суду за људска права после 7. августа 2008. године када је прва мериторна одлука Уставног суда објављена у Службеном гласнику Републике Србије. Пошто се подносилац представке обратио Европском суду за људска права после 7. августа 2008. године, а Уставни суд још није донео одлуку по изјављеној уставној жалби, представка Европском суду за људска права проглашена је недопуштеном, као преурањена, због неисцрпљивања унутрашњих правних средстава, у складу са чланом 35 став 1 и 4 Конвенције.

2) Вера Катић против Србије (п. 43008/06)

Одлуком од 7. децембра 2010. године (одлука је објављена у јануару 2011. године, због чега је обухваћена овим извештајем) Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због прихватања једностране декларације, по основу које је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати износ од 2.600, 00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке, а због повреде члана 6 став 1 Конвенције (суђење у разумном року) и члана 13 Конвенције (право на делотворно правно средство).

3) Љиљана Михаић против Србије (п. 1268/08)

Одлуком од 7. децембра 2010. године (одлука је објављена у јануару 2011. године, због чега је обухваћена овим извештајем) Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати износ од 3.800,00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке.

4) Одлука по представкама бр. 34479/06 (Жарко Симић), бр. 43036/06 (Вид Малешевић) и бр. 43040/06 (Смиљка Малешевић)

5) Одлука по представци бр. 16735/02 (Ратко Рибић)

б) Одлука по представци бр. 18734/05 (Петковић Бранислав)

У наведеним одлукама донетим 14. децембра 2010. године Суд је поводом прве четири представке у вези са повредом права на имовину (члан 1 Протокола 1) прогласио представке очигледно неоснованим, па их је по основу члан 35 став 3 и 4 Конвенције скинуо са листе својих случајева.

Поступак по овим представакама текао је као засебан поступак, али су прве три представке спојене, па је по њима донета јединствена одлука, јер су се заснивале на истом чињеничном и правном основу.

Наиме, Суд се, у веома кратком образложењу ових одлука, позвао на пресуду донету у случају *Молнар-Габор против Србије* од 8. децембра 2009. године, којом је утврђено да није било повреде Конвенције о људским правима у случају исплате старе девизне штедње у ратама.

У одлуци донетој по представци господина Ратка Рибића, поред тога што је представка у вези са повредом члана 1 Протокола 1 у вези са старом девизном штедњом, из истих разлога као у претходним одлукама, проглашена очигледно неоснованом, Суд је представку одбацио и у вези са наводном повредом члана 2 Конвенције (право на живот).

У одлуци у случају Петковић, у којој се подносилац такође притуживао на повреду права на имовину (члан 1 Протокола 1), Суд је закључио да подносилац не жели да настави са поступком, јер није у задатим роковима одговорио на поднесак Републике Србије, због чега је представка скинута са листе случајева пред Судом на основу члана 37 став 1а Конвенције.

7) Трифковић против Србије (п. 26432/08)

Одлуком од 28. јануара 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати

износ од 4.200,00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке.

8) Мутавцић против Србије (п. 24193/08)

Одлуком од 28. јануара 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати износ од 3.000,00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке.

9) Марић против Србије (п. 24208/08)

Одлуком од 28. јануара 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати износ од 1.600,00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке.

10) Миклошевић против Србије (п. 18160/06)

Одлуком од 28. јануара 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због прихватања једностране декларације, по основу које је Република Србија у обавези да подносиоцу представке Лазару Миклошевићу исплати износ од 3.000, 00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке, а због повреде члана 6 став 1 Конвенције (суђење у разумном року). Представка је проглашена очигледно неоснованом у делу који се односи на правичност суђења.

11) Иљана Милосављевић против Србије (п. 40721/06)

Одлуком од 22. фебруара 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати износ од 4.800,00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке.

12) Живота Милосављевић против Србије (п. 21482, 21484, 21589, 21601/07)

Одлуком од 8. марта 2011. године Суд је одлучио да скине ове четири представке са листе својих предмета, због скопљеног поравнања међу странкама у вези са прекомерном дужином парница које су вођене пред Општинским судом у Крушевцу, по основу које је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати укупан износ од 4.000, 00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке, а због повреде члана 6 став 1 Конвенције (суђење у разумном року).

13) Бодић против Србије (п. 8136/07)

Одлуком од 8. марта 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због прихватања једностране декларације, по основу које је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати износ од 600, 00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке, а због повреде члана 6 став 1 Конвенције (суђење у разумном року).

14) Анастасов против Србије (п. 53337/07)

Одлуком од 8. марта 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати износ од 2.600,00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке.

15) Ђурица против Србије (п. 31402/08)

Одлуком од 8. марта 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати износ од 2.600,00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке.

16) Коцо против Србије (п. 24262/08)

Одлуком од 8. марта 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати износ од 2.400,00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке.

17) Александрић против Србије (п. 1339/08)

Одлуком од 8. марта 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати износ од 2.000,00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке.

18) Спасовић против Србије (п. 24305/08)

Одлуком од 8. марта 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати износ од 3.000,00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке.

19) Катић против Србије (п. 24832/08)

Одлуком од 8. марта 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати износ од 600,00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке.

20) Младеновић против Србије (п. 30016/06)

Одлуком од 15. марта 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати износ од 6200,00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке.

21) Манола и други против Србије (п. 50480/07)

Одлуком од 15. марта 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцима представке (троје подносилаца) исплати износ од по 2000,00 евра (6.000,00 евра укупно) у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке.

22) Живота Милосављевић против Србије (п. 18501/06 и још шест других представки)

Одлуком од 29. марта 2011. године Суд је одлучио да скине ових седам представки са листе својих предмета, због скопљеног поравнања међу странкама у вези са прекомерном дужином парница које су вођене пред Општинским судом у Крушевцу, по основу које је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати укупан износ од 7.000, 00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке, а због повреде члана 6 став 1 Конвенције (суђење у разумном року).

23) Скорић против Србије (п. 43395/07)

Одлуком од 29. марта 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати износ од 3000,00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке.

24) Мирч против Србије (п. 30829/08)

Одлуком од 29. марта 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати износ од 5400,00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке.

25) Југовић против Србије (п. 36193/08)

Одлуком од 29. марта 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија већ платила подносиоцу представке исплати износ од 2200,00 евра у динарској вредности, а подносилац је повукао представку.

26) Јелић против Србије (п. 52512/07)

Одлуком од 29. марта 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати износ од 2000,00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке.

27) Рожајац против Србије (п. 14738/08)

Одлуком од 29. марта 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати износ од 5400,00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке.

28) Каровић против Србије (п. 18998/08)

Одлуком од 29. марта 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати износ од 3800,00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке.

29) Пејчиновић против Србије (п. 32728/08)

Одлуком од 29. марта 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати износ од 5400,00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке.

30) Влацић против Србије (п. 5925/08)

Одлуком од 29. марта 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати износ од 3900,00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке.

31) ЕВТ II против Србије (п. 403/08)

Одлуком од 29. марта 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати износ од 4600,00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке.

32) Радин против Србије (п. 36575/08)

Одлуком од 29. марта 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати износ од 3000,00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке.

33) Шабарецковић против Србије (п. 5953/07)

Одлуком од 29. марта 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати износ од 4800,00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке.

34) Зилкић против Србије (п. 29083/08)

Одлуком од 29. марта 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати износ од 3000,00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке.

35) Мудеризовић против Србије (п. 9285/07)

Одлуком од 29. марта 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због прихватања једностране декларације, по основу које је Република Србија у обавези да подносиоцу представке Идризу Мудеризовићу исплати износ од 1.900, 00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке, а због повреде члана 6 став 1 Конвенције (суђење у разумном року). Представка је проглашена очигледно неоснованом у делу који се односи на претпоставку невиности и повреду слободе изражавања.

36) Лазаревић против Србије (п. 14050/07)

Одлуком од 29. марта 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати износ од 2400,00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке.

37) Петровић против Србије (п. 22144/07)

Одлуком од 29. марта 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати износ од 5400,00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке.

38) Маврић против Србије (п. 5245/07)

Одлуком од 29. марта 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати износ од 5400,00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке.

39) Миленковић против Србије (п. 48197/06)

Одлуком од 29. марта 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати износ од 5400,00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке.

40) Милуновић и Чекрлић против Србије (п. 3716/09 и 38051/09)

Европски суд за људска права (даље: Суд) је 17. маја 2011. године донео Одлуку о допуштености представки Милуновић (бр.3716/09) и Чекрлић (бр.38051/09) против Србије.

Представке се односе на неизвршавање домаћих правоснажних пресуда Општинског суда у Новом Пазару донетих против дужника Рашка Холдинг АД (друштвено предузеће) у корист подносиоце представки. Пресуде домаћег суда су донете на основу потраживања накнаде за рад на коју су имале право за време ткзв. принудног одсуства.

Оне су се жалиле на повреду члана 6. став 1 члана Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (даље: Конвенција) и члана 1. Протокола бр. 1 уз Конвенцију, као и члана 13. Конвенције.

Суд је у наведеној Одлуци пре свега, разматрао да ли су подносиоце представке исцрпеле домаћа правна средства, односно да ли је уставна жалба делотворно правно средство у оваквим случајевима.

Разматрајући релевантно домаће право и праксу Суд је узео у обзир релевантне одредбе Устава Републике Србије (Службени гласник бр. 98/06), члан 18. став 3 и члан 170., одредбе Закона о Уставном суду (Службени гласник бр. 109/07), члан 7, став 1, члан 82. ставови 1 и 2, члан 83. став 1, члан 84. став 1, члан 89. став 2. и 3 као и релевантне одредбе које се односе на друштвена предузећа (видети пресуду Качапор и други против Србије, ставови 71-76). Суд је узео у

обзир и одредбе Закона о приватизацији са релевантим изменама (ставови 35 – 38 Одлуке).

Разматрајући релевантну домаћу праксу Суд је узео у обзир Одлуку Уставног суда од 21. јануара 2010. године (Уж. 122/0/09), Одлуку Уставног суда од 3. јуна 2010. (Уж. 1416/08), Одлуке Вишег суда у Крагујевцу од 19. маја 2010. године и 10. јуна 2010. (Гж. 209/10 и Гж. 853/10), као и Правно схватање Врховног касационог суда од 24. фебруара 2011. године са образложењем од 25. марта 2011. године.

Поводом питања исцрпљености домаћих правних лекова и приговора Владе да једна од подносиоца није уопште поднела уставну жалбу, а да друга није поднела захтев за накнаду на начин како то прописује домаћи закон (став 56.), Суд је утврдио да би свеобухватна уставна заштита требало да поред утврђивања повреде обухвати и накнаду за претрпљену материјалну и нематеријалну штету (став 62.).

Суд даље констатује да је 16. јула 2009. године Уставни суд утврдио повреду уставних права прве подносиоца представке као и да она има право да захтева накнаду нематеријалне штете, али није обавезао државу да јој исплати из сопствених средстава, материјалну штету, односно износе досуђене домаћим правоснажним пресудама (став 63.) као што је то Суд учинио у пресудама Качапор и други, Црнишанин и други и Гришевић и други.

Прва подносиоца представке није никада упутила захтев Комисији за накнаду штете у складу са чланом 90. Закона о Уставном суду. Без обзира на ту чињеницу, Суд је сматрао да имајући у виду да је Уставни суд признао да она има само право на накнаду нематеријалне штете и да је пропустио да наложи исплату предметних износа, одредивши се само да ургира да Општински суд убрза извршни поступак, Суд сматра да подносиоца представке не би имала реалне шансе да добије накнаду за материјалну штету од Комисије за накнаду штете, као ни у поступку који би уследио пред парничним судом (став 64.)

У оваквим околностима, Суд је сматрао да је јасно да без обзира на чињеницу да „уставну жалбу треба у принципу сматрати делотворним правним леком у смислу члана 35. став 1 Конвенције у односу на све представке поднете против Србије почев од 7. августа 2008.“(Пресуда Винчић и други против Србије, став 51), овај пут обештећења се не може сматрати делотворним у случајевима који се односе на повреде које су изнеле подносиоца представке (став 66.). У истом ставу, Суд додаје да „у будућности Суд може преиспитати овај став у вези са предметним правним леком, уколико буду постојали јасни докази да је Уставни суд усагласио свој приступ са релевантном праксом Суда.“

У вези са коментаром Владе да је прва подносиоца представке могла да од извршног суда захтева убрзање извршног поступка на основу Одлуке Уставног суда од 16. јула 2009. године, примећено је да у овом поступку држава не би била дужник, као и да би се подносиоца поново нашла у истој ситуацији која је и

довела до њених притужби у домаћим поступцима, као и до притужби изнетих у поступку пред Судом (став 67).

Такође, Суд уочава да је дошло до очигледног развоја домаће судске праксе у вези са извршним поступцима у којима је дужник предузеће у реструктурирању. Међутим, без обзира на ове покушаје усаглашавања са праксом Суда, није остварен ефекат у односу на захтев Суда да држава треба из сопствених средстава да плати износе досуђене предметним правоснажним пресудама (став 67.)

Може се закључити да је Европски суд за људска права на недвосмислен начин указао туженој држави шта треба предузети како би се повреде Конвенције спречиле убудуће. Иако је ценио напоре државе да усагласи своју праксу са ставовима Суда изнетим у раније донетим пресудама које се односе на дуговања друштвених предузећа (Качапор и други, Црнишанин и други, Гришевић и други) Суд је потврдио свој став да држава мора „из сопствених средстава“ да плати износе досуђене домаћим правоснажним пресудама. Према томе, да би се домаћи правни лекови сматрали делотворним у оваквим случајевима, њихов ефекат се не може ограничити само на установљење повреде, већ мора обухватити и одговарајућу накнаду у складу са наведеним ставовима Суда.

41) Никач против Србије (п. 17224/03)

Овом одлуком представка је проглашена недопуштеном као очигледно неоснована. Суд се, у веома кратком образложењу ове одлуке, позвао на пресуду донету у случају *Молнар-Габор против Србије* од 8. децембра 2009. године, којом је утврђено да није било повреде Конвенције о људским правима у случају исплате старе девизне штедње у ратама. Такође, Суд се позвао и на одлуку у предмету *Рибич* од 14. децембра 2010. године.

42) Видаковић против Србије (п.16231/07)

Одлуком број 16231/07 од 24. маја 2011. године Европски суд за људска права прогласио је представку коју је поднео Ненад Видаковић против Србије очигледно неоснованом, због чега ју је одбацио као недопуштену.

У представци коју је поднео Суду подносилац је истакао да је поступак пред домаћим судовима трајао прекомерно дуго, због чега се позвао на повреду члана 6 став 1 Конвенције.

Одлука Суда да представку одбаци као недопуштену потврђује још једном делотворност уставне жалбе у вези да дужином трајања судских поступака.

Наиме, подносилац се поводом дужине трајања спора за накнаду штете пред судовима опште надлежности 8. јануара 2008. године обратио уставном жалбом Уставном суду. Одлуком од 22. децембра 2009. године Суд је утврдио да је подносиоцу повређено право на суђење у разумном року, па је наложио надлежном домаћем суду да што је могуће пре оконча предметни поступак. Поред тога, Уставни суд је сходно овлашћењу из члана 89 став 3 Закона о Уставном суду утврдио да подносилац има право на накнаду нематеријалне штете због дужине поступка, а у складу са чланом 90 Закона.

Почетком марта 2010. године подносилац је поднео захтев за накнаду нематеријалне штете Комисији за накнаду штете, тражећи 350.000 динара на име штете, да би убрзо овај захтев прецизирао на 3.500.000 динара. У јуну 2010. године је још једном повисио захтев, да би у септембру 2010. године сходно члану 90 Закона покренуо посебну парницу, јер није добио никакав одговор од Комисије за накнаду штете. Убрзо након тога, 14. октобра 2010. године Комисија је подносиоцу на име нематеријалне штете понудила износ од 50.000 динара, који је он одбио да прихвати као недовољан.

Поводом оваквог поступања Уставног суда Европски суд за људска права најпре је утврдио да је Уставни суд утврдио повреду права на суђење у разумном року, чиме је задовољио први услов из праксе Суда (*Cocchiarella v. Italy*, GC, по. 64886/01, став 71).

Други услов из цитиране праксе Суда односи се на адекватност и довољност досуђене накнаде за утврђену повреду. У вези са тим Суд је приметио да је понуђени износ накнаде од 50.000 динара нижи у поређењу са износима које Суд досуђује (видети почетак става 31 одлуке Суда), али његова адекватност се процењује у зависности од околности сваког случаја. У конкретном случају Суд је имао у виду да је подносиоцу накнада понуђена за мање од четири месеца од подношења његовог коначног захтева Комисији (Суд је овде у обзир узео јун месец 2010. године, када је подносилац извршио последње прецизирање свог захтева, а не март 2010. године, када је захтев првобино истакнут пред Комисијом). Такође, понуђени износ процењен је у контексту животног стандарда у Србији, као и чињенице да се накнада пред домаћим судом знатно брже досуђује, него у поступцима пред Судом по члану 41 Конвенције, у погледу чега је Суд био самокритичан.

Поред свега тога, Суд је имао у виду да је Уставни суд наложио суду опште надлежности да што је могуће пре оконча поступак, а овај је то учинио за мање од два месеца од момента доношења одлука Уставног суда (видети ставове 30 и 32 у вези са ставовима 11 и 13 одлуке).

Дакле, у конкретном случају Суд је ценио активност већег броја домаћих органа. У првом реду, Уставног суда у погледу утврђивања повреде и налога за плаћање накнаде нематеријалне штете и налога за убрзање поступка, затим Комисије за накнаду штете у погледу брзине досуђивања накнаде и адекватности висине накнаде, као и суда опште надлежности, у вези са спровођењем налога

Уставног суда за убрзање поступка. При томе Суд није узео за зло туженој држави то што је поступак пред Уставним судом трајао скоро две године.

У сваком случају, ова одлука, без обзира на значајан допринос самог подносиоца оваковом исходу поступка који је покренуо пред Судом, представља значајно признање институту уставне жалбе у правном систему Републике Србије и оријентир у ком правцу би даље требало радити.

43) Керкез Алексић против Србије (п. 36185/08)

Одлуком од 10. маја 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати износ од 2600,00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке.

44) Ирен Јухас против Србије (п. 46811/06)

Одлуком од 10. маја 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због прихватања једностране декларације, по основу које је Република Србија у обавези да подносиоцу представке Ирен Јухас исплати износ од 1.600, 00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке, а због повреде члана 6 став 1 Конвенције (суђење у разумном року).

45) Нешковић против Србије (п. 6038/08)

Одлуком од 10. маја 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због прихватања једностране декларације, по основу које је Република Србија у обавези да подносиоцу представке Слободану Нешковићу исплати износ од 600, 00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке, а због повреде члана 6 став 1 Конвенције (суђење у разумном року). Притужба која се односила на исход и правичност поступка пред домаћим судовима одбачена је као очигледно неоснована.

46) Златковић против Србије (п. 17395/08)

Одлуком од 10. маја 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због прихватања једностране декларације, по основу које је Република Србија у обавези да подносиоцу представке Миливоју Златковићу исплати износ од 3.000, 00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке, а због повреде члана 6 став 1 Конвенције (суђење у разумном року).

47) Вранић и др. против Србије (п. 40173/07 и још 13 других)

Одлуком од 10. маја 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцима представке исплати износе чија се

висина креће од 1200 евра до 5400,00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке. Поред тога, Суд је наложио и исплату износа који су досуђени подносиоцима пресудама домаћих судова.

48) Радин против Србије (п. 30828/08)

Одлуком од 24. маја 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија у обавези да подносиоцу представке исплати износ од 4800,00 евра у динарској вредности у року од три месеца од дана доношења одлуке.

49) Каталинић против Србије (п. 34689/08)

Одлуком од 24. маја 2011. године Суд је одлучио да скине ову представку са листе својих предмета, због склопљеног поравнања међу странкама, по основу кога је Република Србија већ платила подносиоцу представке исплати износ од 3300,00 евра у динарској вредности, а подносилац је повукао представку.

50) Насковић против Србије (п. бр. 15914/11)

Одлуком од 14. јуна 2011. године Европски суд за људска права представку бр. 15914/11 коју је против Републике Србије поднео Игор Насковић прогласио је недопуштеном.

Насковић, који се налази на издржавању вишегодишње казне затвора због кривичног дела убистава и недозвољеног држања оружја у затвору у Нишу, тражио је у више наврата да буде премештен да издржава казну на Косову и Метохији, где му се налази породица. Због одбијања његовог захтева, ступио је и у штрајк глађу.

Његове притужбе односиле су се на здравствену заштиту у затвору у Нишу (члан 3 Конвенције о људским правима), дужину поступка у вези са његовим захтевом за премештај (члан 6 став 1 Конвенције) и немогућност остваривања контакта са својом породицом.

У вези са првом притужбом Суд је установио да у том погледу нису исцрпљена сва правна средства предвиђена унутрашњим правом (административна, судска и уставна заштита). У погледу друге притужбе Суд је установио да се члан 6 став 1 не односи и на извршење кривичне санкције, због чега је ту притужбу прогласио неспојивом са одредбама Конвенције *ratione materiae*. С обзиром да Конвенција лицима на издржавању казне не даје право да изаберу место где ће служити казну, те да раздвојеност од породице представља нормалну последицу извршења казне, притужба подносиоца која се односила на члан 8 Конвенције проглашена је очигледно неоснованом.

У свим случајевима у којима су склопљена поравнања или дате једностране декларације (највећи број одлука донет је по том основу) то је учињено на основу добијене сагласности од стране поступајућег органа, најчешће суда, јер је било очигледно да се ради о повреди Конвенције (најчешће је у питању повреда права на суђење у разумном року, али и неког другог права, што је проистекло из основне повреде).

На постојање повреде указује и Суд тако што у таквим случајевима обема странкама (подносиоцу и заступнику) доставља унапред припремљени текст поравнања-декларације са износом правичне накнаде, а случај се од Суда проглашава за „добро установљену судску праксу“, што има за последицу брже разматрање предмета, па изјашњење тужене државе није неопходно, а и било би без ефекта.

Предност оваквог начина решавања предмета је та што Суд не доноси пресуду, што не утврђује постојање повреде Конвенције. Поред тога, избегнуто је плаћање већег износа од износа понуђеног у декларацији, као и износа трошкова поступка. Међутим, након ступања на снагу Протокола 14 извршавање овакве одлуке такође надгледа Комитет министара.

У свим случајевима у којима је склопљено поравнање или дата једнострана декларација накнада је исплаћена благовремено, због чега је и од стране Суда овакав вид решавања спорова прихваћен као делотворан. Ипак, када је реч о плаћању накнаде по одлукама донетим у вези са друштвеним предузећима (на пример, Тутић, Вељовић, Плојовић или Клческо и Пауновић) долазило је до кашњења у исплати договорене суме, услед нејасности Уредбе о заступнику (накнаду плаћа орган чији су акти довели до поступка пред Судом) и немогућности два министарства (финансије и економија и регионални развој) да се благовремено договоре ко ће извршити исплату по домаћим правоснажним пресудама.

Позиви за интервенцију

Суд је у наведеном периоду сходно члану 36 Конвенције Републику Србију позвао да интервенише у више случајева, од којих издвајамо два таква случаја због њихове специфичности.

1) Случај Епархије будимљанско-никшићке и других против Црне Горе

Европски суд за људска права обавестио нас је да је Епархија будимљанско-никшићка заједно са више манастира и цркава СПЦ у Црној Гори пред Европским судом за људска права 15. јуна 2005. године покренула спор против Црне Горе.

Спор је покренут због повреде имовинских права гарантованих чланом 1 Протокола 1 уз Конвенцију о људским правима, као и због дужине поступка за повраћај имовине (члан 6 ст. 1 Конвенције), дискриминације (члан 14 Конвенције) и одсуства делотворног средства (члан 13 Конвенције). Србија је позвана да интервенише, уколико жели, с обзиром да је седиште СПЦ у Београду, с тим што би то своје право требало да оствари најкасније до 1. септембра 2011. године.

У конкретном случају Суд је указао да се ради о спору око имовине у Црној Гори између СПЦ и канонски непризнате ЦГПЦ, насталог у вези са процесом реституције имовине верским заједницама у Црној Гори, одузете после Другог светског рата.

На основу Закона о праведној реституцији из 2002. године подносиоци су Влади Црне Горе поднели 18. марта 2004. године захтев за реституцију. С обзиром да Влада није одговарала на поднети захтев подносиоци су 16. јуна 2004. године покренули пред Врховним судом управни спор, који је још у току.

Влада Црне Горе није никада усвојила секундарно законодавство ради примене Закона из 2002. године, нити је установила Комисију за реституцију, како је то предвиђено наведеним законом.

Одлуком Уставног суда Црне Горе од 2. јуна 2003. године значајан део одредби наведеног закона проглашен је неуставним. У међувремену, 2004. године Црна Гора је донела нови Закон о повраћају одузетих имовинских права и обештећењу, којим је предвиђено да ће се питање повраћаја имовине верским заједницама регулисати посебним законом.

2) Случајеви Бановић (8367/08), Радовић (47860/06) и Антонов (19724/05) против Босне и Херцеговине

Иван Антонов (представка број 19724/05), Јован Радовић (представка број 47860/06) и Милутин Бановић (представка број 8367/08), држављани Републике Србије, обратили су се Европском суду за људска права представкама против Федерације Босне и Херцеговине. Они су се жалили на повреду права из члана 8 Конвенције (право на поштовање приватног и породичног живота, дома и преписке) и члана 1 Протокола 1 (право на мирно уживање имовине). До повреде ових права, по њиховом мишљењу, дошло је услед чињенице да они, као бивша војна лица ЈНА, нису у могућности да дођу у посед станова који су им за време службе у ЈНА били додељени у Сарајеву (г. Антонов и г. Бановић) и Мостару (г. Радовић).

Сви подносиоци представке су водили одговарајуће поступке пред државним органима Федерације БиХ у периоду од 1997., одн. 1998. до 2004. године када су њихови захтеви за повраћај поменутих станова одбијени. Подносиоци представке су се потом обратили Европском суду за људска права.

Република Србија, у складу са чланом 36 став 1 Конвенције, позвана је од стране Суда да се до 20. јула 2011. године изјасни да ли ће учествовати у поступку као интервенијент, с обзиром да су подносиоци представке њени држављани.

У предмету Токић против Босне и Херцеговине, у коме је Република Србија интервенисала, Суд је донео пресуду у корист подносиоца представке, држављанина Републике Србије. Подносилац представке, г. Токић, обратио се Суду због немогућности да дође посед стана у Сарајеву који је откупио 1992. године. Суд је заузео став да су спорне мере које је Босна и Херцеговина примењивала у случајевима „носилаца станарских права“ на војним становима, предузимане ради заштите јавног интереса, али да при том није успостављена правична равнотежа између заштите јавног интереса и заштите имовине, и да накнада која му је понуђена не одговара тржишној вредности спорног стана. Поред тога, Суд је истакао да су спорне мере које је БиХ предузимала имале за резултат различито поступање према људима на основу њиховог етничког порекла, што се објективно не може оправдати у савременом друштву (видети Сејдић и Финци против БиХ [GC], бр. 27996/06 и 34836/06, Д.Х. и други против Чешке бр. 57325/00 и друге пресуде).

- - - - -

Уредбом о заступнику није прописано да је Заступнику потребна сагласност неког домаћег органа да би донео одлуку о (не) интервенисању у неки предмет који се води против друге државе. Према томе, Заступник о овом питању одлучује самостално. Штавише, он и не мора обавештавати Суд да неће интервенисати, јер уколико то не учини у року који му је Суд оставио, полази се од претпоставке да се неће мешати, јер су случајеви мешања пред Судом заиста нешто изузетно, а правило је да се држава неће мешати.

Заступник се у случајевима интервенције руководи следећим критеријумима:

- природа предмета спора (требало би да се ради о виталном интересу за Републику Србију, због чега би она морала да се умеша и у конкретни случај, када се консултују надлежни државни органи);

- пракса других држава у вези са интервенцијом (државе интервенишу када су у питању њихови држављани који туже друге државе пред Европским судом у ретким и изузетним случајевима, држећи се принципа немашања у унутрашње ствари других држава, те обезбеђивања заштите својих држављана кроз установу конзуларне заштите. Тако на пример, у случајевима у којима је тужена Република Србија – Пердув, Рибич, Шекеровић, иако се ради о држављанима Финске, Чешке и БиХ, те државе нису желеле да се умешају у предмет);

- став Суда у вези са интервенцијом (Суд по природи ствари и у складу са чланом 36 став 1 Конвенције обавештава државе када су њихови држављани покренули предмет пред Судом против друге државе, али не гледа благонаклоно на

то да се држава меша у сваки спор који воде њени држављани, јер је и иначе оптерећен предметима, а мешање подразумева неке додатне активности за Суд);

- природа мешања (мешање подразумева деловање у својству *amicus curiae*, што значи да се државе мешају не да бране своје држављане, него да помажу Суду у расветљавању спорних питања, пре свега правног карактера, а што подразумева и познавање прописа државе која је тужена).

У конкретним случајевима заступник се обратио надлежним министарствима (Министарство вера и дијаспоре и Министарство одбране), као и Министарству спољних послова, тако да став о мешању зависи од става наведених министарстава.

Предмети у току и неки закључци у вези са решеним предметима;

Остали предмети налазе се у различитим фазама, али у већини случајева, осим новокомуницираних предмета, већ су размењена два круга поднесака, па се ускоро може очекивати доношење одлуке Суда.

Напомињемо да се у већини предмета у којима још није донета никаква пресуда истиче повреда права на суђење у разумном року предвиђена чланом 6 став 1 Конвенције, јер поступци пред правосудним органима неразумно дуго трају. Ова повреда се у неким случајевима везује за повреду члана 8 Конвенције (право на поштовање породичног живота), као и члана 1 Протокола 1 уз Конвенцију (право на мирно уживање имовине), а понекад се у вези са дужином трајања поступка истиче и повреда члана 13 (право на делотворни правни лек) или члана 14 (забрана дискриминације). У једном случају до сада истакнута је само повреда члана 6 став 2 Конвенције (претпоставка невиности) - *Матијашевић*, у коме је донета прва пресуда против Србије, док се у три предмета ради о наводној повреди члана 5 Конвенције (одредбе 5 став 1ц и ставови 3, 4 и 5) – *Вренчев* (донета је пресуда), *Милошевић* (донета је пресуда) и *Ђермановић* (донета је пресуда). Повреда члана 3 (забрана мучења, нечовечног или понижавајућег поступања), истакнута је у три предмета, који су пресуђени до сада – *Стојановић*, *Милановић* и *Ђермановић*, који се истичу и посебном сложености, а њихова деликатност проистиче и из чињенице да се ради о лицима која се налазе на издржавању казне затвора односно лицу у притвору. Случај *Милановић* карактерише се и тиме да се ради о припаднику верске мањине, због чега је постављано и питање, повреде члана 14 (забрана дискриминације). У случају *Стојановић* истакнута је и повреда члана 8 Конвенције (поводом прегледа поште затвореника), што се истиче и поводом представки *Милошевић-Јованчић*, али и Протокола 12 уз Конвенцију (општа забрана дискриминације). Напомињемо, да се Србија налази међу малобројним земљама које су ратификовале овај Протокол и сада је у ситуацији да буде прозивана за његово наводно кршење (до сада је овај протокол ратификовало само 16 чланица СЕ, а међу онима који га нису ратификовали налазе се земље попут Аустрије, Чешке, Данске, Француске, Италије, Грчке, Русије, Велике Британије итд.). Међутим, у овом предмету Суд није нашао повреду наведеног протокола.

У пресудама *Стојановић, Јованчић и Милошевић* нађена је само повреда члана 8 Конвенције, у вези са читањем преписке затвоеника. Случај *Јованчић* проглашен је за случај добро установљене судске праксе. Без обзира на развијену праксу Суда у вези са чланом 8 Конвенције, када је реч о поштовању права на преписку затвореника, у односу на Републику Србију донета је претходно само једна таква пресуда (*Стојановић против Србије*). Чини нам се премало, да би се радило о случају добро установљене судске праксе, поготово што у односу на једну другу државу (Хрватска), која има иста законска решење као и Србија у вези са заштитом права на поштовање преписке затвореника, постоје две пресуде (*Теста и Новак*), у којима је Суд поводом идентичне ситуације установљавао недопуштеност представке због неисцрпљивања унутрашњих правних средстава. Због тога, овај случај је, по нашем мишљењу, био пре за примену члана 30, уместо члана 28 став 2 у вези са ставом 1б Конвенције.

У ова три случаја Република Србија је испунила све своје обавезе из пресуде, па је Комитет министара то и констатовао усвајањем завршне резолуције на јунском заседању.

Приметан је знатан раст предмета везаних за повреду члана 3 (забрана мучења) и то како процесног, тако и материјалног аспекта. То је случај на пример, са предметима *Лактош и др., Станимировић, Хајнал, Оташевић, Хабими и др.* У овим предметима истичу се и друге повреде (чланова 5, 6 и 8 Конвенције) и сви ови предмети истичу се нарочитом сложености и малим шансама за успех Републике Србије, пошто су надлежни органи у већини случајева поступали на незаконити начин.

У четири предмета је истакнута наводна повреда члана 10 Конвенције (слобода изражавања) поводом осуда за клевету – *Лепојић, Филиповић* и два случаја *Бодрожкић*. (у којима је Суд већ утврдио повреде). У међувремену, достављен је још један предмет овог типа (*Милисављевић*) и један предмет у коме се ради о специфичном случају повреде члана 10 Конвенције у вези са чланом 6 Конвенције, поводом ускраћивања приступа информацијама од јавног значаја (*Иницијатива младих за људска права*).

Парламентарна скупштина Савета Европе на свом 34. заседању усвојила препоруку 1814 (2007) у вези са декриминализацијом клевете, а на основу своје резолуције 1577 (2007) назване „У правцу декриминализације клевете“.

Такође, Парламентарна скупштина Савета Европе позвала је Комитет министара да затражи од свих држава чланица Савета Европе да ревидирају и измене своје кривичне законе и доведу их у склад са праксом Европског суда за људска права у вези са регулисањем кривичног дела клевете.

Оно што се намеће као закључак након ова четири пресуде донете против Републике Србије, као и нови случајеви, због пресуда домаћих судова донетих

поводом радњи које су квалификоване као клеветничке свакако је питање задржавања кривичних дела клевете или увреде у правном систему Републике Србије.

У принципу, сматрамо да свако има право на заштиту части и угледа пред судом, али да би било каква кривично правна заштита најчешће водила повреди слободе изражавања, баш као што то примећује и Европски суд за људска права у случају „Лепојић“ да „имајући у виду озбиљност кривичних санкција о којима је реч, као и неприхватљиво образложење домаћих судова у смислу да је част, углед и достојанство градоначелника од веће важности од ... [части, угледа и достојанства] ... обичног грађанина“, да мешање у питању „није било неопходно у демократском друштву“.

Због тога, сматрамо да је заштита у парничном поступку (недавно је Црна Гора клевету у потпуности декриминализовала тј. то више није кривично дело у Црној Гори), у виду накнаде нематеријалне штете адекватнији вид заштите части и угледа. Уколико, се задржи ово кривично дело, требало би да се нађе начин да новчана казна, као једина могућа казна за ово кривично дело, у случају њеног неплаћања не буде претворена у затворску казну (решење би могло да буде принудна наплата или плаћање у ратама).

У низу случајева, ради смањења трошкова поступка, рационално је ићи на склапање пријатељског поравнања, што је Заступник у више наврата и предложио, јер је и сам Суд уакзивао на то проглашавањем случајева за случајеве „добро установљене судске праксе“ и предлагањем износа поравнања у декларацијама које је достављао странама у спору. У неким случајевима заступник није добио сагласност од надлежних органа за склапање поравнања (према члану 5 Уредбе о заступнику, Заступник може закључити поравнање само уз сагласност органа чији су поступци довели до покретања поступка пред Судом), док је било случајева у којима сами подносиоци представки нису желели да прихвате понуђени износ, јер су сматрали да је пренизак (*Чех и Микуљанац и др.*). Ипак у наредном периоду може се очекивати још случајева склапања поравнања пред Судом, а у случајевима у којима је добио сагласност за то, Заступник даје и једностране декларације којима признаје учињену повреду и нуди одређени износ на има накнаде (на пример, случајеви *Јосиповић и Стојановић и др., Кнежевић*). У већем броју случајева Заступник је са подносиоцима склопио вансудско поравнање (случајеви *Ђорић-Француски, Абрахам, Илеш, Лазаревић, С. Милошевић, Каталинић, Југовић*) и ти случајеви окончани су без икаквих даљих обавеза за Републику Србију.

Три предмета су предмети везани за Црну Гору и у тим предметима је након одвајања Црне Горе одређен застој поступка (*Којовић, Дебелјевић, Бјелић*). У прва два случаја донета је коначна одлука да се ти предмети скину са листе, чиме је коначно обустављен поступак против Републике Србије. Међутим, у случају *Бјелић* Суд је на инсистирање подносилаца представке предмет поново активирао у односу на Србију са питањем да ли постоји одговорност Србије за повреде Конвенције које су се десиле на територији Црне Горе у време постојање СЦГ, а за

период након ратификације Конвенције од стране СЦГ. У августу 2008. године Заступник је послао своја запажања о овом случају, али је након интервенције невладине организације Акција за људска права (Human Rights Action) у предметном случају, послао још једна запажања током октобра 2008. године. У овај случај умешала се и Венецијанска комисија. Овај случај окончан је пресудом у коме је утврђена одговорност Црне Горе за кршење права из Конвенције, док је у односу на Републику Србију представка проглашена недопуштеном. Такав исход би се могао очекивати и поводом представке у случају *Милић*, а Суд је тај став потврдио и у пресуди у предмету *Шабановић*.

У оквиру питања дужине трајања поступка највећи број предмета (9 - *Којовић*, *Дебељевић*, *Габор Молнар*, *Пердув*, *Шекеровић*, *Рибих*, *Кецман*, *Никач*, *Павковић*) односи се на „заробљену“ девизну штедњу. У неким од њих су у питању државне банке, а у два случаја се ради о „Дафимент банци“. Сваки од наведених случајева је специфичан за себе, али у највећем броју ових предмета ради се о судским одлукама и законским актима из периода пре ступања на снагу Конвенције у односу на Србију, тако да се може истаћи приговор *ratione temporis*, а изванредан број ових представки поднет је пре датума када је Србија ратификовала Конвенцију, тако да се у таквим предметима може истицати и приговор *ratione personae*. Наравно, да све ово важи за случај да Суд не сматра да се ради о континуираној ситуацији. У неким од ових предмета чак нису вођени ни судски поступци, па се може истаћи и приговор неисцрпљивања домаћих правних лекова, али у неким од њих ова повреда везана је за наводну повреду члана 13 Конвенције, тако да то компликује ситуацију. Што се тиче подносилаца представки у овим предметима се ради и о држављанима Србије тј. Црне Горе и о држављанима бивших југословенских република, а у неким случајевима су у питању и странци из земаља чланица ЕУ (*Пердув* – Финска). У меритуму, у овим случајевима, главни аргумент државе се односи на примену начела пропорционалности и контролу имовине од стране државе, а не на њено одузимање, што је Суд прихватио као ваљан аргумент у једном сличном предмету (*Трајковски против БЈР Македоније*). Међутим, након пресуде у случају *Јеличић против Босне и Херцеговине*, по којој је Суд БиХ обавезао на плаћање 167.460 еура на име накнаде подносиоцу представке, може се очекивати да ће Суд у свим случајевима у којима су подносиоци водили поступке пред домаћим судовима и исходовали правноснажне пресуде утврђивати повреде Конвенције, јер такав став је заузео у поментој пресуди. У том случају могу настати озбиљне последице по буџет Републике Србије. Индикативно је да је у односу на БиХ Европски суд за људска права у децембра 2007. године у случају *Пејаковић и др.* донео пресуду у вези са старом девизном штедњом, а по којој је БиХ обавезана да подносиоцима на име старе девизне штедње исплати, заједно са трошковима поступка, укупан износ који премашује 700.000 евра. У међувремену, већина ових предмета окончана је одлуком о недопуштености (*Рибих* и *Никач*, као и новији предмети *Вида Малешевића*, *Смиљке Малешевић*, *Жарка Симића*, *Милосава Илића* и *Бранислава Петковића*) или одлуком о скидању предмета са листе (*Којовић*, *Дебељевић*, *Пердув*, *Шекеровић* и представка новијег датума поднета од *Зефа Карађија*).

Представка у случају *Никач* поново је комунициарна са новим питањем Суда ослоњеним на праксу Суда у случају *Качанор и др.*, али је на крају проглашена недопуштеном са позивом на случајеве *Рибих* и *Молнар-Габор*.

Иначе, Велико веће је 3. октобра 2008. године објавило своју пресуду у случају *Ковачић и др. против Словеније* по питању штедних улога у Љубљанској банци, међутим у овој пресуди није заузет никакав посебан став у односу на стару девизну штедњу и Велико веће је поновило ставове Суда из првостепене пресуде.

Међутим, дописом секретара Европског суда за људска права, након доношења ове пресуде, Заступнику Републике Србије скренута је пажња на следеће параграфе из наведене пресуде:

„255. Подносиоци представке, Влада тужене државе као и Влада интервенијент практично су тражиле од Суда да се упусти у разматрање великог броја представки које се односе на околности распада бивше СФРЈ, њен банкарски систем и банкарски систем држава сукцесора, као и прераспodelу одговорности за стару девизну штедњу међу државама сукцесорима бивше СФРЈ.

256. Суд на почетку констатује да је примио представке против свих држава сукцесора које су потписнице Конвенције од стране апликаната који су били погођени овим проблемом. Поступци пред Судом се воде по основу неколико хиљада таквих представки. Иако таква питања спадају у надлежност Суда у складу са чланом 32 Конвенције, Суд може само да се сложи са гледиштем Скупштине Савета Европе из Резолуције 1410 (2004) да питање накнаде штете тако великом броју лица мора бити решено споразумом између држава сукцесора. У складу са тим, Суд примећује да је неколико рунди преговора већ одржано међу државама сукцесорима, на различитим нивоима, у циљу постизања споразума у вези са питањима која до сада нису решена (видети параграфе 95 и 111). Суд позива државе сукцесоре да наставе са преговорима имајући у виду потребу да проблем буде што скорије решен.“

Даље се у истом допису наводи да је против Републике Србије поднето је неколико хиљада представки у вези са овим питањем.

Као што је и наведено у цитираним параграфима пресуде, Суд сматра да ово питање треба да буде решено споразумом између држава сукцесора. У том циљу Суд пружа подршку овим државама да путем преговора нађу решење, али и тражи, што је могуће пре, и обавештење о мерама које Влада намерава да предузме по том питању.

Иначе, владе осталих држава сукцесора такође су упозорене од стране Суда о хитности решавања проблема који се тичу обавеза банака бивше СФРЈ по основу старе девизне штедње и од њих су затражене исте информације као и од нас.

Напомињемо и то да је у једном од случајева везаних за стару девизну штедњу (*Павковић*) интервенисала и Република Хрватска, јер се радило о њеном

држављанину, а незванично смо обавештени смо о ставу Владе Републике Хрватске да ће она увек интервенисати у предметима старе девизне штедње, када се ради о њеним држављанима. Тако је поступљено и у случају *Ковачић и др. против Словеније*.

У међувремену достављена је на одговор представка у случају *Алишић и др.* у којој су тужене све државе сукцесори бивше СФРЈ и Србија је ту у проблему, јер из накнаде старе девизне штедње искључена су сва лица која немају пребивалиште у Републици Србији, што је и разлог обраћања подносилаца Стразбуру. У овом случају ради се о штедњи у „Инвестбанци“ и додатни проблем је што стечајни поступак над овом банком још није окончан. Тренутно би Суд након три круга поднесака од стране свих тужених држава, требало да заузме став о допуштености ових представки. Од решења овог случаја зависиће и решења представки у случајевима Павковић и Кеџман (држављани држава сукцесора), који су још остали нерешени у односу на друге случајеве старе девизне штедње.

Најзад, важно је напоменути да је у случају *Молнар Габор*, који се тиче старе девизне штедње, Суд у децембру 2009. године донео пресуду у којој је утврдио да није било повреде члана 6 став 1 Конвенције, као и члана 1 Протокола 1. Ова пресуда је у међувремену постала правоснажна, па је послужила као преседан за друге сличне случајеве (на пример, *случај Малешевић* и сви други горе поменути случајеви везани за штедњу). У том смислу значајана је и одлука донета у случају *Илић* (представка проглашена недопуштеном), јер се може применити на све случајеве везане за штедњу у Дафимент банци.

Има и предмета у којима је Суд установио повреду члана 6 став 1 Конвенције у области породичних односа (признање очинства и приступ и одржавање контакта са дететом) - случајеви *В.А.М.* (суд прихватио анонимност подносиоца представке и ту је донета пресуда 13. марта 2007. године), *Јевремовић* и *Томић* (такође донете пресуде). Ови предмети одликују се тиме што их Суд узима у рад по хитном поступку, а туженој држави оставља краћи рок за изјашњење у односу на друге предмете. У њима се готово редовно повреда члана 6 став 1 Конвенције доводи у везу са чланом 8 Конвенције. Поред тога, у овим предметима могуће је обраћање Суду и када нису исцрпљена сва правна средства предвиђена домаћим правом, па се ови случајеви доводе у везу и са наводном повредом члана 13 Конвенције. Наиме, у конкретним предметима поступци пред судовима трају од 1999. године. У случају *Јевремовић* пресуде Четвртог општинског суда у Београду укидао је у два наврата Окружни суд у Београду, с обзиром да је првостепени суд утврђивао очинство без обављања ДНК анализе, којој тужени није желео да се подвргне. У међувремену, у овом предмету донета је праноснажна пресуда, а поступак је био и по ревизији у Врховном суду Србије, где је одлучено да се укине само део у вези са висином издржавања преко најниже висине издржавања у Републици, док су у осталом делу пресуде нижестепених судова потврђене. У том делу је донета правоснажна пресуда, као и у случају *В.А.М.*, међутим, извршење пресуда донетих у овим случајевима се и даље надзире од Комитета министара. У случају *М.В.* радило се о предугачком трајању спора за издржавање, а у случају

Кривошеј о заиста великом неажурности суда у извршном поступку око реализације права на виђање детета. Посебно је домаћи суд био неажуран у периоду између 28.октобра 2004. године и 2. октобра 2008. године, када је спис предмета био затурен у суду, због непоступања судског извршитеља.

У области породичних односа важно је споменути и пресуду у случају *Дамњановић* у којој је Суд установио да није било повреде права гарантованих члановима 6 став 1 и 8 Конвенције, као и пресуду *Вељков* у коме такође није нађена повреда члана 8, али је утврђена повреда члана 6 став 1 Конвенције.

Велике дилеме оставља и пресуда у случају *Фелбаб*, у којој је установљење повреда члана 8 супротно пракси Суда у другим сличним случајевима. Ипак, захтев заступника за изношење овог случаја на Велико веће није прихваћен.

Са друге стране, велики је број нових предмета у којима из области породичних односа, што очигледно представља системски проблем у Републици Србији.

У случају *Катић*, иако је донета одлука о скидању предмета са листе случајева које се воде пред Судом и Министарство правде је пребацило динарску вредност од 6000 евра на рачун Општинског суда у Великој Плани, а овај на рачун Центра за социјални рад у Великој Плани, пуномоћник подносилаца представке, који су пословно неспособна лица, незадовољан динамиком и висином исплате износа који припада његовим клијентима од стране Центра за социјални рад у Великој Плани, тражио је да се предмет поново врати на листу случајева пред Судом, због чега је заступник морао да провери све околности случаја и извести Суд о томе на који начин се поштују услови договорени поравнањем. Суд је међутим, сматрао да се ти услови нису поштовали, од стране центра за социјални рад у Великој Плани, због чега је одлучио да предмет врати на листу својих случајева постављајући нове услове у вези са начином коришћења досуђених средстава и остављајући рок од 4 месеца за њихово испуњење. У међувремену ти услови су испуњени, па је овај предмет поново скинут са листе, без даљих обавеза по Републику Србију. Тренутно се овај предмет налази у фази надзора од стране Комитета министара.

Од предмета који имају карактер системског проблема у Србији најзначајнији су предмети у вези са неизвршавањем правоснажних пресуда у вези са друштвеним предузећима (о томе ће бити речи и касније, у вези са надзором над извршавањем пресуда). За сада је донето неколико таквих пресуда (*Качанор*, *Црнишанин*, *Гришевић*, *Влаховић*, *Рашковећ* и *Милуновић*), склопљено је неколико пораванања (*Клческо-Пауновић*, *Тутић*), али још велики број предмета је у току.

Могућ системски проблем, који ће се такође озбиљно одразити на буџет Републике Србије, односи се и на пензије стечене на Косову и Метохији и то питање се намеће као проблем у случајевима *Грудич* и *Арни*, који су у току.

Најзад, у случају *Кин Стиб и Мајкић*, иако се радило о веома високом потраживању подносиоца, случај је окончан само утврђивањем повреде члана 1 Протокола 1 и досуђивањем високог износа трошкова (30.000 евра) и правичне накнаде нематеријалне штете (8.000 евра). Питање извршења пресуде домаћег суда у вези са накнадом материјалне штете је у међувремену решено, тако да то неће представљати додатну финансијску обавезу за Републику Србију. Међутим, о овој околности заступник није био благовремено обавештен од Трговинског суда у Београду, па то није ни могао истаћи у поступку пред Европским судом за људска права. Ипак, ова околност је од значаја у поступку надзора над извршавањем ове пресуде, у вези са испуњењем захтева у вези са индивидуалним мерама.

Значајан предмет је и први предмет везан за изборна права (*Пауновић и Миливојевић*), као и први случај у коме је постављено питање повреде права на живот, које је гарантовано чланом 2 Конвенције (случај *Мучибабић*), јер је он од великог значаја за решење других сличних случајева, у којима се поставило питање везано за временску надлежност Суда, у случају смрти и истраге које су се десиле пре ступања Конвенције на снагу у односу на Републику Србију.

Такође, након неколико пресуда (*Вренчев, Милошевић, Ђермановић*) у којима је Суд установљавао повреде члана 5 Конвенције (право на слободу и безбедности), у току је нови случај тог типа (*Луковић*), у коме се повреда члана 5 доводи у вези са дужином притвора и разлозима за његово продужавање у случају организованог криминала.

Већи број предмета односи се на наводно ускраћивање права на приступ Суду (члан 6 став 1 Конвенције) у вези са правом на ревизију у случајевима одбачаја ревизије као недозвољене. У једном од тих случајева (*Добрић*), Суд је утврдио да није било повреде Конвенције, али би требало имати у виду да је сваки од тих случајева специфичан, јер су разлози за одбачај ревизије разни.

Надзор над извршавањем пресуда;

Комитет министара Савета Европе – Одељење за извршавање пресуда Суда је орган надлежан за спровођење надзора над извршавањем од стране држава налога из пресуда Европског суда за људска права. Овај орган одржава четири састанка годишње, а на тим састанцима представници држава чланица подносе извештаје о мерама у вези са извршавањем обавеза из пресуда Суда. У случају да држава испуни све обавезе доноси се финална резолуција, а све док се обавезе не испуне доноси се привремене – интерим резолуције и одлуке у којима се прецизирају обавезе за државе у вези са извршавањем пресуда.

У протеклом периоду одржана су два састанка овог тела – у септембру и децембру 2010. године.

ИЗВЕШТАЈ

1108. САСТАНАК КОМИТЕТА МИНИСТАРА САВЕТА ЕВРОПЕ ПОСВЕЋЕН НАДЗОРУ НАД ИЗВРШАВАЊЕМ ПРЕСУДА ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА 8 - 10. марта 2011. године

На 1108. састанку Комитета министара Савета Европе, Републику Србију је представљао њен заступник пред Европским судом за људска права, др Славољуб Царић и Вања Родић, виши саветник у Сектору за заступање РС пред Европским судом за људска права.

У складу са новим системом надзора над извршавањем пресуда Европског суда за људска права (све пресуде се све време надзиру), на листи предмета за расправу било је 7 предмета односно групе предмета, а 14 предмета односно група предмета, било је разматрано је без дискусије укључујући и групу предмета означених под ЕВТ група пресуда против Србије. ЕВТ група се односи на пресуде Европског суда за људска права које су донете у вези са неефикасним извршавањем правоснажних пресуда домаћих судова и обухвата 16 пресуда.

Пре усвајања предложене одлуке представник Немачке је коментарисао између осталог, предлог Одлуке у вези са пресудама против Србије и рекао да поздравља чињеницу да ће ускоро бити усвојен нови Закон о извршењу и обезбеђењу, као и да је оснивање Радне групе за решавање проблема друштвених предузећа добар пример за решавање генералних проблема. Заступник Царић се захвалио немачкој делегацији истакавши да ћемо наставити са напорима да се проблем дуговања друштвених предузећа реши, те да се очекује да ће нови Закон о извршењу и обезбеђењу Скупштина Србије ускоро усвојити.

I Одлука ЕВТ група – 16 предмета против Србије

У вези са 16 предмета против Србије који се односе на пропуст или значајно кашњење у извршавању правоснажних домаћих одлука усвојена је следећа Одлука:

1. примећено је са задовољством да је Скупштини поднет предлог Закона о извршењу, којим ће се како се очекује, омогућити убрзање поступка и повећати његова ефикасност;
2. примећено је да је основана радна група ради идентификовања специфичних мера потребних за решавање проблема дуговања друштвених предузећа која су утврђени правоснажним одлукама;
3. подсећа се да су проблеми у вези са извршавањем одлука донетих против друштвених предузећа питање од највећег значаја с обзиром да се број представки (у вези с тим) Европском суду стално увећава;

4. подстичу се српске власти да осигурају брзо усвајање предлога Закона о извршавању и да предузму друге мере у циљу решавања значајних питања идентификованих у меморандуму (СМ/Inf/DH(2010)25), посебно у вези са друштвеним предузећима.

II Општа питања

Разматрана су различита питања од општег значаја, посебно имајући у виду нове методе рада чији је циљ повећање ефикасности надзора над извршавањем пресуда Европског суда за људска права.

Амбасадор Шведске је поставио низ питања: питање састављања дневног реда, стављања амандмана на различита додатна документа, он је сматрао да би државе требало да више буду укључене у припрему дневног реда. Посебно је приметио да предмети за које се не предвиђа дискусија треба да буду раније припремљени, односно одлуке за те предмете морају бити достављене на време, односно објављене на сајту. Истакао је да све државе чланице као колектив имају надзорну улогу и да треба да буду ангажоване не само у вези са сопственим предметима. Предложио је да се направи закључак о раду Комитета по завршетку председавања једне државе. Његове ставове подржао је дански амбасадор и приметио да државе не учествују довољно у избору предмета за дневни ред и поставио питање видљивости рада Комитета министара. Ове ставове подржала је и финска делегација.

Немачка је између осталог приметила да предмети који нису предвиђени за дискусију и за које је раније припремљена одлука, могу бити отворени за дискусију само ако је држава о томе информисана пре састанка. У супротном се могу давати само коментари. У том смислу је говорила и државни агент Турске, која је истакла да је двоструки модел разматрања предмета добра новина. Одлуке се морају припремити на време, а државе би о томе требало да буду информисане довољно унапред. Треба избећи политизацију расправе. Разликовање предмета и можда и држава је потребно, а у том смислу и разликовање начина надзора. И представник Србије је истакао да се одлуке унапред припремљене за предмете за које није предвиђена дискусија не могу мењати током састанка, односно да би државе требало унапред да буду обавештене.

Румунски представник је истакао да је раније договорено да ће се двоструки модел надзора оцењивати на децембарском састанку Комитета. У међувремену, државе би требало да знају да ли ће се о предмету дискутовати или не.

Генерални директор Боја је истакао да треба имати у виду да улога КМ произлази из члана 46 Конвенције. Свака делегација има колективну одговорност. Уколико се сматра потребним секретаријат је спреман да сумира све предлоге. На крају године разматраће се примена нових метода. Да би се документи доставили на време и саме делегације морају да буду довољно марљиве. Треба имати у виду да је 9000 предмета у процесу надзирања, а да се само 20-ак нађе у дневном реду. Што се тиче предмета за које није предвиђена дискусија (in the box) коментари су могући.

Представници Секретаријата су закључили да у вези са случајевима за које није предвиђена дебата, имајући у виду да је процес надзора жив процес, могуће је иницирати расправу и за оне предмете за које није била предвиђена дискусија. Уколико је дневни ред и нацрт одлука познат довољно времена раније, нема разлога да представници држава не буду спремни за дискусију. У току је класификација предмета и тај посао требало би да буде завршен до јуна. У принципу, могуће је да било која делегација тражи да се одређени предмет нађе на листи предмета за дискусију. Што се тиче видљивости и евентуалних прес информација, то је питање које треба размотрити и наћи одговарајући *modus operandi*.

Такође, током састанка је **прелиминарно представљен годишњи извештај за 2010. годину**, а коначна верзија извештаја ће бити представљена на Конференцији на високом нивоу о будућности Европског суда за људска права у Измиру (26.-28. априла 2011.)

Из статистичког извештаја Одељења за извршавање пресуда види се да у складу са порастом броја предмета пред Европским судом за људска права, расте и број пресуда чије извршавање надзире Комитет министара СЕ – тренутно је у поступку извршавања 9922 пресуде, док је у 1996. години у поступку надзора над извршавањем било свега 709 предмета.

Укупни број предмета у извршавању дана 31. децембра 2010. је за 14% увећан у односу на број предмета на крају 2009. године – од 8 667 на 9 922 предмета (а број предмета на крају 2009. године увећан је за 18% у односу на 2008. годину).

Број нових предмета који су постали правоснажни током 2010. године увећан је за 13% у односу на 2009, док је ово увећање у 2009. години било за 8% у односу на 2008. годину. При томе, број нових водећих предмета је остао стабилан у односу на 2009. годину док се број репетитивних предмета увећао за 16%.

У погледу Србије, 42 предмета односно групе предмета се сматрају репетитивним, док се 14 предмета/групе предмета сматрају водећим (*leading cases*).

Што се тиче накнада које је досудио Европски суд за људска права у пресудама и одлукама које су постале правоснажне током 2010. године, Република Србија је дужна да плати 138 100 евра. Поређења ради, напомињемо да је на пример Румунија обавезана на исплату 7 443 189 евра, Шпанија на 136 411, Украјина на 2 535 894, Хрватска на 186 098 евра, Немачка на 423 733 евра, Босна и Херцеговина 215 929 евра, а највећи укупни износ по пресудама и одлукама које су постале правоснажне током 2010. године платиће Турска – 24 541 838 евра.

III Разматрање појединачних случајева

Од појединачних случајева напомињемо да је разматрана пресуда **Сејдић и Финци против Босне и Херцеговине**. На основу ове пресуде Европског суда за људска права БиХ је у обавези да промени свој Устав како би право да бирају и буду бирани имали не само припадници три конститутивна народа већ и припадници мањина. У том смислу тражене су информације о раду радне групе која је основана ради измена Устава. Међутим, помака у раду радне групе нема јер не постоји политичка сагласност о обиму измена Устава, мада је амбасадор БиХ истакао да политичка воља свих странака постоји и да се извршавање пресуде Европског суда за људска права не доводи у питање.

Европски парламент је такође позвао власти у БиХ да изврше свеобухватну уставну реформу као и изборни закон како би се ове одредбе усагласиле са предметном пресудом Европског суда за људска права.

Посебно је екстензивно расправљано о пресуди **Фатулајев против Азербејџана** (правоснажна од 4. октобра 2010). У овој пресуди Европски суд је утврдио повреду права на слободу изражавања с обзиром да је подносилац представке био осуђен на казну затвора, између осталог, после објављивања два чланка у једном листу. За представнике многих држава посебно је било интересантно питање да ли је Врховни суд у Азербејџану приликом доношења својих одлука водио рачуна о ставовима Европског суда за људска права, као и питање разлога због којих је подносилац представке и даље у затвору иако је Европски суд наложио туженој држави да буде одмах пуштен на слободу.

Неформална расправа о будућности Европског суда за људска права

На неформалном састанку посвећеном Конференцији на високом нивоу о будућности Европског суда за људска права, која је одржана у наставку састанка Комитета министара, представљен је нацрт Декларације Конференције у Измиру (Турска) која ће се бавити разматрањем питања будућности Европског суда за људска права.

Амбасадори земаља чланица Савета Европе изнели су своје ставове у вези са разним питањима којима се бави Декларација. Представник Републике Србије на том састанку, Заступник пред Европски судом за људска права С. Царић, између осталог, указао је на значај доследне примене Конвенције о људским правима од стране Европског суда за људска права, што се не помиње у тексту Декларације. Такође, указао је на потребу утврђивања стандардних критеријума о томе шта се сматра „добро установљеном праксом“, Суда, након ступања на снагу Протокола 14. Заложено се такође за успостављање сталног дијалога између Суда и државних агената око спорних питања везаних за рад Суда.

Наредни састанак Комитета министара ДХ посвећен надзору над извршавањем пресуда биће одржан од 7. до 9. јуна 2011. године.

ИЗВЕШТАЈ

1115. САСТАНАК КОМИТЕТА МИНИСТАРА САВЕТА ЕВРОПЕ ПОСВЕЋЕН
НАДЗОРУ НАД ИЗВРШАВАЊЕМ ПРЕСУДА ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА
ПРАВА

7 - 9. јуна 2011. године

Од 7. до 10. јуна 2011. године одржан је састанак Комитета министара Савета Европе посвећен надзору над извршавањем пресуда Европског суда за људска права. У складу са новим системом надзора над извршавањем пресуда Европског суда за људска права (све пресуде се све време надзиру), на листи предмета за које је било предвиђено усвајање одлуке било је укупно 29 предмета, односно група предмета, док је дебата одржана за 14 предмета, одн. група предмета.

У погледу Републике Србије усвојена је коначна резолуција у погледу пресуда Стојановић, Јованчић и Милошевић против Србије и констатовано да је тужена држава доставила Комитету министара инфомације у складу са чланом 46. став 1. Конвенције о исплати правичне накнаде, те о спровођењу индивидуалних односно општих мера, те да Комитет министара сматра да је држава испунила све потребне мере и одлучује да закључи разматрање ових предмета.

Од појединачних случајева напомињемо да је разматрана пресуда Сејдић и Финци против Босне и Херцеговине. На основу ове пресуде Европског суда за људска права БиХ је у обавези да промени свој Устав како би право да бирају и буду бирани имали не само припадници три конститутивна народа већ и припадници мањина. У том смислу тражене су информације о раду радне групе која је основана ради измена Устава. Заступник БиХ пред Европским судом за људска права, Моника Мијић је истакла да је радна група престала са радом у децембру 2010. године, као и да међу политичким партијама постоји консензус о важности имплементације ове пресуде, те да се очекује да ће после избора у БиХ бити створени услови за извршавање ове пресуде.

У контексту расправе одржане на мартовском састанку КМ СЕ (ДХ) од општих питања разматране су Мере за побољшање извршавања пресуда и одлука Европског суда за људска права. Имајући у виду поменуто расправу на претходном састанку као и примену Интерлакен декларације, као и раније усвојена документа (GT-SUIVI.Interlaken(2010)CB5, CM/Inf/DH(2010)37, CM/Inf/DH(2010)45 final, CM/Inf/DH(2011)29) Одељење за извршавање пресуда ЕСЈП је припремило Меморандум, у коме се разматрају питања која су изазвала одређене недоумице. Током овог састанка посебно је разматрано питање припреме текста одлука поводом предмета који се расправљају. Наиме већи број држава су сматрале да потребно раније припремити текст одлуке са којим ће бити упознате и друге државе пре одржавања самог састанка, док је на пример Турска заступница изнела став да припрема одлуке унапред доводи у питање смисао саме расправе, односно да одлука треба да буде израђена у складу са расправом која претходи. У поменутом Меморандуму је постављено и питање израде Дневног реда, односно питање предмета који ће се наћи на листи за расправу, као и питање транспарентности

састанака КМ СЕ посвећених надзору над извршавањем пресуда ЕСЈП и упознавања јавности са овим радом.

На овом састанку дискусија је била ограничена на питање припреме одлука (унапред или после расправе). У закључку председавајуће, амбасадорке Велике Британије, констатује се да је велики број делегација изразио задовољство техничким побољшањима листе предмета – дневног реда (радни документ који садржи низ података о предметима), као и да су многе делегације изразиле интересовање у погледу меморандума о новим методама рада. Имајући у виду да су различита мишљења изражена у погледу припреме нацрта одлука, Председавајућа је предложила да за сада на експерименталној бази настави са припремом нацрта одлука унапред за предмете за које је планирана расправа уз сагласност државе на коју се предмет односи. У одсуству такве сагласности Секретаријат ће припремити кључна питања око којих би требало расправљати. Она је подсетила да је раније договорено да расправа о примени нових метода рада буде одржана на децембарском састанку ДХ (с обзиром да је практично од јануара 2011. почела њихова примена).

Заступник се такође сусрео са представником Директората за људска права – одсека за сарадњу и подизања свести о људским правима Генадијем Козјаком и договорено је да ће Савет Европе подржати одржавање округлог стола посвећеног упознавању учесника из Србије са реформским процесима у Европском суду за људска права, као и о улози заступника пред Европским судом за људска права. Прелиминарно је договорено да овај округли сто буде одржан 4. октобра 2011. године и да као експерти Савета Европе учествују Роланд Бокер, дугогодишњи заступник Холандије пред ЕСЈП и учесник у бројним реформским активностима које се односе на рад ЕСЈП и Моника Мијић, заступница БиХ пред ЕСЈП.

Такође, разговарано је и са представницима Одељења за извршавање пресуда. Примећено је да су пресуде донете у односу на РС класификоване, те да се по појачаној процедури разматра група предмета означена као ЕВТ група. Ове пресуде се односе на проблем неефикасног извршавања пресуда домаћих пресуда. Међу њима је посебна подгрупа (Качапор) која се односи на неизвршавање пресуда донетих против друштвених предузећа (ови предмети детаљно се разматрају у мартовском извештају заступника). Остале пресуде се разматрају по стандардној процедури. Представник Одељења за извршавање, г. Дерман сматра да би на наредном састанку у септембру требало донети посебну Одлуку у односу на ЕВТ групу предмета, с обзиром да постоји одређени напредак – основана је радна група која се бави извршавањем пресуда донетим у односу на друштвена предузећа и поднет је акциони план у вези с тим који је Влада усвојила и усвојен је нови Закон о извршном поступку. У вези са Законом о извршном поступку постављено је питање усвајања препорука које су дали експерти Савета Европе.

Са представницима Одељења за извршавање је разговарано и о другим предметима у погледу који се очекује извештај/акциони план. Од пресуда која су донете ове године и на која се примењују нова правила, акциони план требало би

поднети у вези са пресудом Ристић против Србије. У овом предмету повреда је утврђена због дугог трајања кривичног поступка што је на крају довело и до обуставе кривичног гоњења због застарелости. Разматрано је какве би мере држава требало да предузме поводом пресуда Винчић и други против Србије, Вренчев и Милошевић као и поводом пресуде Салонтаји-Дробњак.

С обзиром да се у пресуди Винчић ради о различитој судској пракси у сличним ситуацијама, одговарајућа мера би била одговарајући став ВКС који би довео до уједначавања судске праксе.

Пресуде Вренчев и Милошевић се односе на повреде у кривичном поступку приликом одређивања притвора и његовог продужавања, па би у том смислу требало размотрити које мере би биле одговарајуће да се такве повреде у будуће не дешавају.

У погледу пресуде Салонтаји-Дробњак представници Србије су изнели став да је реч о појединачној повреди и кршењу Закона о ванпарничном поступку, те да није потребно предузимање мера општег карактера.

Наредни састанак Комитета министара ДХ посвећен надзору над извршавањем пресуда биће одржан од 13. до 14. септембра 2011. године.

Учешће у раду Управног комитета за људска права (CDDH) и учешће на осталим састанцима организованим у оквиру Савета Европе ;

Улога Заступника је и квази-дипломатска. То се огледа кроз његово учешће на различитим састанцима и семинарима. Најважније је учешће у раду Комитета за унапређење питања процедуре пред Судом и Управног комитета за људска права. Поред тога, ту су редовни састанци Заступника и састанци са званичницима Суда, а Заступник и његови сарадници представљају Републику Србију и у радној групи која се бави питањем некажњивости. Извештаји са ових састанака слати су редовно Министарству правде, Министарству спољних послова и другим надлежним органима.

У Стразбуру је у периоду од 29. марта до 1. априла 2011. године одржан 72. састанак Управног комитета за људска права (CDDH). Састанком је председавала заступница Немачке пред Европским судом за људска права Алмут Витлинг Фогл (*Almut Wittling Vogel*), а учествовали су представници 44 земаље чланице Савета Европе (СЕ), међу којима је био и Славољуб Царић, заступник Републике Србије пред Европским судом за људска права, као представник Републике Србије. У својству посматрача састанку су присуствовали представници Белорусије и Ватикана, представници Парламентарне скупштине Савета Европе и Европског

суда за људска права, невладиних организација попут *Amnesty International* и Међународна комисија правника (*ICJ*), а извештаје су поднели и председавајући појединих комитета и радних група (DH-PR, DH-GDR, DH-PS, CDDH-UE, DH-DEV, DH-MIN, GT-DEV-ENV), а CDDH је размотрио њихов досадашњи рад на основу ових извештаја.

Највећи део састанка био је посвећен разматрању нацрта елемената за обједињени извештај два комитета DH-GDR и DH-PS који се баве питањима попут увођења механизма за филтрирање представки пред ЕСЈП, поступања са репетативним представкама, питање увођења могућег система за плаћање такси од стране апликанта пред ЕСЈП, упрошћеног поступка за измену извесних одредаба Конвенције, селекције и критеријума за избор судија ЕСЈП, структуре националних извештаја након Интерлакена које би државе требало да поднесу до краја 2011. године итд. Овај извештај би CDDH требало да поднесе Комитету министара СЕ до 15. априла 2011. године.

Питање увођења такси за обраћање Суду поменуто је у Интерлакен декларацији. Наиме, иако је право на индивидуалну представку основ система установљеног Конвенцијом о људским правима циљ увођења такси био би спречавање затрпавања Суда очигледно неоснованим и недопуштеним представкама (њихов број иде и до 90%), што знатно увећава укупан број предмета пред Судом и представља оптерећење за Суд. Дакле, циљ предлога за увођење такси није повећање прихода Суда, већ одвраћање од обраћања Суду онда када се ради о очигледно неоснованим или недопуштеним представкама.

Дискусија вођена поводом овог питања указала је на велику разлику у гледиштима поводом овог предлога, од разлика у филозофији гледања на ово питање, до неких практичних решења. Међутим, постоји сагласност да увођење такси не би смело да доведе у питање приступ Суду, као и да би питање увођења такси требало да прати боље информисање апликанта о критеријумима за допуштеност представки и установљивање бољег механизма за филтрирање очигледно неоснованих представки. У сваком случају на Комитету министара СЕ је коначна одлука о томе да ли би требало да се настави са разматрањем овог питања и у будућности.

Када је у питању модалитет за увођење такси најчешће се помиње опција да је апликант у обавези да плати таксу у тренутку подношења представке Суду (нека врста депозита). Висина таксе не би требало да зависи од националности подносиоца, нити од тога која је држава тужена. По неким мишљењима прављење разлике у том погледу било би дискриминаторног карактера, мада се истиче да би јединствени износ таксе могао да представља препреку за подносиоце који долазе из држава са нижим животним стандардом или који долазе из држава са слабијом валутом. При томе указано је на проблем апликаната који су држављани једне државе, али пребивају на територији друге државе чланице Савета Европе или апликанта који долазе из држава које уопште нису чланице Савета Европе.

У неким случајевима апликантима слабијег имовног стања би било омогућено да плате мање износе на име таксе, а оцена имовног стања апликаната вршила би се на пример, на основу тога да ли апликант има извесне финансијске олакшице у земљи свог порекла приликом плаћања својих пореских и других обавеза или је у поступцима у земљи порекла ослобођен од плаћања такси или му је признато право на бесплатну правну помоћ. Захтев за умањење у погледу плаћања такси или потпуно ослобађање од плаћања требало би да буде праћен одговарајућим доказима и била би уведена могућност жалбе у случају негативног одговора на поднети захтев.

У извесним типовима поступака посебно би биле предвиђене олакшице за плаћање такси. То би на пример, били случајеви везани за старатељство или случајеви када је апликант лишен слободе.

Износ новца који је плаћен на име таксе могао би да се рефундира апликантима када Суд представку прогласи допуштеном (тада би рефундацију прелиминарно, до коначне одлуке, вршио Суд) или када представка резултира установљењем једне или више повреда Конвенције (тада би рефундацију вршила држава).

Предложена је и алтернатива плаћању такси унапред, у виду депоновања одређеног износа у случајевима када се ради о очигледно неоснованој представи по којој Секретаријат Суда саветује апликанту да представку повуче пре плаћања таксе.

Заговорници идеје о увођењу такси за поднете представке сматрају да би на тај начин апликанти више вредновали само обраћање Суду, од онога када се то чини без сношења било каквих трошкова. Наиме, бројност представки пред Судом управо је последица свести оних који се обраћају Суду да ништа не губе ако се обрате Суду, те да са друге стране обраћањем Суду могу знатно да зараде, уколико се установи повреда њихових људских права. Због тога, увођење такси знатно би обесхрабрило оне апликанте којима је главни мотив за обраћање Суду стицање материјалне користи.

Са друге стране, противници ове идеје указују да је право на индивидуалну представку принцип који омогућава свакоме да се обрати Суду, што представља основну црту ЕСЉП. Увођење такси негативно би се одразило по апликанте чија се људска права очигледно прекршена тј. чија је представка основана. Увођење такси створило би и многе тешкоће за сам Суд (на пример, утврђивање основаности захтева за ослобађање или умањење таксе за сваки појединачни случај, оцена поднетих доказа итд.), па би од основне идеје растерећења Суда довело до додатних обавеза за Суд. Сем тога, увођење такси створило би и извесне административне тј. техничке потешкоће, посебно за државе које не користе евро као званичну валуту.

Поред свих ових дилема неопходно је дати и одговор на питања:

- да ли би увођење такси захтевало измену Конвенције о људским правима?
- ко би и по којим критеријумима одређивао висину такси и колико често би се проверавала висина утврђених такси?
- коме би се такса плаћала и како би се утврђивало да ли је плаћена?
- да ли би новац задржан на име такси остајао Суду или би био уплаћиван у буџет Савета Европе, као и да ли би одређени проценат такси припао држави у односу на коју је утврђено да није дошло до кршења људских права?
- шта се дешава са представкама код којих апликант одбије да плати таксу?

У сваком случају ово питање остаје отворено и о њему ће бити дискусије и на предстојећим састанцима DH-GDR, CDDH, Комитета министара, али пре свега на Конференцији која ће се крајем априла одржати у Измиру.

Утисак је да предлог за увођење такси неће добити потребно подршку, јер су неке државе изричито против тога, Суд би се суочио са неким додатним активностима у вези са увођењем такси, а и невладине организације, као заступници апликаната у многим случајевима пред Судом листом су против тога (248 невладиних организација широм Европе, међу којима се налази и Хелсиншки одбор за људска права за Србију, Комитет за људска права из Лесковца, Центар за хуманитарно право, Независно удружење новинара Србије, YUCOM, Регионални центар за мањине из Србије, потписало је апел под називом „Такса – препрека правди“).

Друго веома значајно питање о коме је било речи на састанку CDDH било је питање филтрирања представки поднетих Суду. Циљ филтрирања је уклањање са листе случајева пред Судом свих оних представки које су очигледно неосноване тј. недопуштене.

Након ступања на снагу Протокола 14 филтрирање у систему ЕСЈП поверено је судији појединцу који је предвиђен чланом 26 став 1 Конвенције о људским правима и чија је надлежност установљена чланом 27 Конвенције. Према тим одредбама судија појединац овлашћен је да прогласи за недопуштену сваку индивидуалну представку где би таква одлука могла да буде донета без даљег разматрања и његова одлука је коначна. У случајевима у којима представку није прогласио недопуштеном упутиће је на даље разматрање одбору од троје судија или седмочаном судском већу.

Тренутно је за тај посао председник ЕСЈП одредио 20 судија Суда који су именовани на годину дана почев од 1. јуна 2010. године као дана ступања на снагу Протокола 14. Поред овог временског ограничења постоји и ограничење да судија појединац не може да врши филтрирање случајева против државе која га је предложила за судију ЕСЈП. Сваки од судија појединаца задужен је за случајеве

против одређених држава, тако да иако можда не познаје језик на коме је представка састављена потребно је да располаже основним знањима о правном систему државе против које је поднета представка. Због великог броја представки за Русију је задужено чак 5 судија, за Турску 4 судије, Румунију (3), Украјину (3) и Пољску (2), док у погледу осталих држава само један судија од именованих 20 задужен је за филтрирање. Судији у раду помажу правници (тренутно је око 60 правника задужено за тај посао).

Задатак поверен CDDH је да сачини конкретне предлоге за Комитет министара СЕ у погледу механизма филтрирања представки који би ишли изван решења садржаних у Протоколу 14 и који би захтевали измену Конвенције.

У вези са питањем надлежности за филтрирање предложено је да филтрирање врше чланови Секретаријата, како је то дефинисано чланом 24 став 2 Конвенције, а у прилог томе истиче се да се ради о квалификованим правницима независним од држава, док се као мана овог система истиче то што су судије на тај начин искључене из доношења одлуке о филтрирању.

Други предлог у вези са надлежним телом за филтрирање односи се на именовање судија са листа судија *ad hoc* које су поједине државе доставиле. Изнето је и мишљење о именовању судија са статусом *ad litem* судија по угледу на ICTY.

Најзад, један од предлога односи се на постављење посебног типа судија надлежног за филтрирање, који би испуњавао све критеријуме као и редовне судије Суда, с тим што би се бирао на краћи временски период.

Предложена решења свакако да би имала извесне финансијске реперкусије по државе, што нарочито важи за избор посебне категорије судија.

Нови механизам за филтрирање представки сводио би се на задатке које тренутно обавља судија појединац, укључујући и примену новог критеријума за допуштеност представки уведеног Протоколом 14 садржаном у чл. 35 став 3б Конвенције. Такође, предлаже се да се механизам филтрирања примени и на тзв. репетитивне представке (случајеве који се понављају).

При томе, Секретаријат Суда би задржао своју улогу у тзв. тријажи представки (одређивање да ли представку разматра судија појединац, одбор или веће) што се разликује од филтрирања представки.

Одлуке донете путем механизма за филтрирање представки биле би коначне, по угледу на одлуке судије појединца.

У декларацији из Интерлакена државе су позване да Комитет министара до краја 2011. године извести о мерама предузетим у циљу примене закључака из Декларације и Акционог плана усвојених у Интерлакену. DH-GDR израдио је нацрт могуће структуре ових националних извештаја и

презентовао га је CDDH. CDDH ће нацрт упутити Комитету министара. Нацрт би требало да буде усвојен од стране Комитета министара, на основу чега би државе требало да поднесу своје националне извештаје према упитнику који ће им бити дистрибуиран накнадно (упитник садржи 11 група питања према декларацији из Интерлакена).

Као тачке на која се указује у овом нацрту могу се уочити пет група питања. Најпре, питање о томе да ли је установљена специфична структура за примену и надгледање Интерлакен декларације на домаћем нивоу. Друга група питања се односи на националне приоритете из Интерлакен декларације. Трећа група се односи на спровођење конкретних елемената из Акционог плана (шта је учињено на законодавном плану или измени судске и административне праксе; какав се практични резултат очекује; да ли постоје неке тешкоће које отежавају достизање задатих циљева). Четврта група се односи на одржавање састанка са представницима цивилног друштва у вези са применом Акционог плана из Интерлакен декларације. Пета група питања односи се на могућу техничку или финансијску подршку државама у испуњењу задатака из Интерлакен декларације.

Интерлакен декларација је такође позвала Комитет министара СЕ да размотри могућност за увођење упрошћене процедуре за измену Конвенције. Овим питањем бави се посебан комитет DH-PS. CDDH је раније одредио које би одредбе потпадале под овакву процедуру (одељак II Конвенције), а као могући путеви за реализацију ове идеје предложени су увођење посебне одредбе у Конвенцији у вези са овим питањем или доношење Статута Суда (око чега је предложено да се затражи мишљење комитета који се бави међународним правом - CAHDI), у вези са карактером овог документа (уговор, резолуција итд.). Међутим, указано је и на то да у одговорима које су послале 26 држава чланица СЕ, у вези са овом процедуром, постоје извесне уставне тешкоће за државе за усвајање ове процедуре (Србија такође спада у групу земаља у којима је ова процедура тешко прихватљива са становишта Устава и Закона о закључивању и извршавању међународних уговора). Као неки закључци до којих се дошло током дискусије указујемо на следеће: измене би могле да предложи државе или Суд; Комитет министара би требало да одлучи о таквом предлогу; Суд у пленарном саставу би требало да буде консултован о томе; Комитет министара или Конференција држава чланица Конвенције о људским правима требало би да одлучи о усвајању измена; усвајање измена на Комитету министара требало би постићи путем консензуса.

Иако је питање оцене националне праксе и критеријума за избор судија Европског суда за људска права у надлежности DHPR, одлучено је да се формира посебно радно тело (CDDH-SC) чији је задатак компилација националних извештаја и анализа добијених информација у циљу унапређења процедуре за избор судија. Пошто су многе државе исказале интересовање за учешће у раду ове групе, одлучено је да се формира радна група у којој ће се наћи представници 22 државе (Србија се такође налази међу њима). **Планирано је да државама буду послати упитници на које би оне требало да одговоре до 31. јула 2011. године.** На основу добијених одговора група би извршила анализу националне праксе и учинила би

одређене препоруке. Први састанак ове групе предвиђен је за период од 7. до 9. септембра 2011. године.

У вези са питањем саветодавних мишљења (могућност националних судова да траже саветодавно мишљење од ЕСЈП у случају постојања системског или структурног предмета) одлучено је да се настави рад у вези са овим питањем, мада је било и супротних мишљења, која су се базирале на томе да се тиме неће постићи ништа значајно по питању растерећења ЕСЈП.

Још једна значајна тема о којој је вођена дискусија на састанку CDDH тичала се досадашњег рада неформалне групе која се бави питањем приступања ЕУ Европској конвенцији о људским правима (CDDH-UE), што је предвиђено и одредбама Уговора из Лисабона (ступио на снагу 1. децембра 2009. године). Ова група формирана у јуну 2010. године одржала је до сада шест састанка, а резултате њеног рада представила је *Tonje Meinich* (Норвешка), која јој председава. Мандат групе истиче у јуну 2011. године, па се предвиђа држање још два састанка и једног додатног састанка на јесен пре усвајања коначног текста Споразума о приступању ЕУ Европској конвенцији о људским правима. Затражено је продужење мандата ове радне групе до 31. децембра 2011. године. Иначе, ову групу чине представници седам земаља чланица ЕУ – Финска, Француска, Велика Британија, Холандија, Летонија, Немачка и Румунија, и седам земаља нечланица ЕУ (Русија, Турска, Хрватска, Црна Гора, Јерменија, Норвешка и Швајцарска).

Током генералне дискусије, након презентације досадашњег рада ове групе, CDDH је истакао важност очувања интегритета Конвенције (приступање ЕУ Конвенцији не би требало да доведе до радикалних промена Конвенције, у којој би се само уградили евентуално неки принципи везани за приступање) и значај очување једнакости странака (без обзира да ли се ради о чланици или нечланици ЕУ). **Државе су позване да доставе своје евентуалне коментаре до 10. маја 2011. године**, када се одржава наредни састанак ове радне групе. Посебно је дискутовано питање учешћа ЕУ и државе чланице, као ко-респондента у поступку (тужена страна само ЕУ, само држава чланица и тужена страна и ЕУ и држава чланица-е), као и релевантна питања у вези са тим (прелиминарно разматрање свих питања које се тичу тумачења одредаба или акта ЕУ од стране Европског суда правде, начин доставе предмета, исцрпљивање унутрашњих правних средстава, питање одговорности за кршење и извршавање донете пресуде, разлике у односу на позицију интервенијента), као и питања која могу имати одређене финансијске импликације (избор посебног судије у име ЕУ, заступљеност ЕУ у Секретаријату Суда и Одељењу за извршавање пресуда Комитета министара СЕ). Иначе, у вези са учешћем ЕУ на састанцима Комитета министара СЕ у вези са извршавањем пресуда могуће су три ситуације – надзор над извршавањем пресуда донетих у односу на ЕУ, у односу на државу чланицу ЕУ и у односу на државу нечланицу ЕУ, што је било предмет шире дискусије по први пут до сада на састанку CDDH.

На састанку је такође представљен нацрт Споразума о приступању ЕУ Европској конвенцији о људским правима, који је био предмет дискусије.

У осталом делу заседања CDDH је усвојио мишљење у вези са неколико препорука Парламентарне скупштине, размотрио и усвојио извештаје неких комитета (DH-MIN, GT-DEV-ENV, DH-DEV), размотрио календар наредних активности итд. Иначе, у вези са радом групе GT-DEV-ENV очекује се усвајање Практикума о људским правима и човековој околини на следећем састанку ове групе, а такође предвиђено је и држање пленарног састанка DH-MIN.

Након одржаног састанка CDDH одржан је и посебан састанак државних агената са представницима Секретаријата Суда на коме су дискутована различита питања везана за заступање држава пред Судом (поступак у вези са пријатељским поравнањима и једностраним декларацијама, нотификација пресуда, електронска достава, процедура за пилот пресуде, примена члана 41 Конвенције итд.). Заступник Србије С. Царић представио је проблем у вези са критеријумима и поступком везаним за питање „добро установљене праксе“.

Конференција на високом нивоу о будућности Европског суда за људска права (Измир, 26.- 27. април 2011.год.)

Конференција на високом нивоу о будућности Европског суда за људска права (ЕСЉП или Суд, у даљем тексту), одржана је 26. и 27. априла 2011. године у Измиру, у оквиру председавања Турске Комитетом министара Савета Европе.

Ова конференције на којој су учествовале делегације 46 држава чланица Савета Европе (једино Сан Марино, као чланица СЕ, није био представљан на Конференцији),¹ у већини случајева представљане на министарском нивоу (најчешће су то били министри правде,² уз које су у делегацији сачињавали агенти пред Европским судом за људска права и амбасадори држава чланица акредитовани при Савету Европе), замишљена је као наставак реформског процеса започетог и Интерлакену (Швајцарска), фебруара 2010. године, а оснаженог ступањем на снагу Протокола 14, у јуну 2010. године. Међутим, поред тога, ова конференција која је имала за циљ и да обезбеди делотворност контролног механизма који је успостављен Конвенцијом о људским правима (Конвенција, у даљем тексту) требало је одреди правце за даље кретање реформе Суда. У том

---

¹ Поред представника Европског суда за људска права (председника и петоро судија, као и представника Секретаријата Суда), Парламентарне скупштине СЕ, невладиних организација за заштиту људских права, конференцији су у својству посматрача присуствовали представници САД, Јапана, Мексика и Свете Столице.

² Азербејџан, Хрватска, Лихтенштајн, Монако, Русија, Словенија, Македонија, Велика Британија и домаћин Турска били су представљени на нивоу министара правде, као шефова делегација, БиХ и домаћин Турска на нивоу министара спољних послова, Монако је представљао председник Државног Савета, а на челу делегација Албаније, Јерменије, Чешке Републике, Литваније, Норвешке, Шпаније, Мађарске, били су заменици министара правде, док су на челу делегација Естоније, Италије, Румуније и Швајцарске, били заменици министара спољних послова. На челу осталих делегација налазили су се или амбасадори акредитовани при Савету Европе или државни агенти пред ЕСЉП.

смислу шефови делегација су у троминутном говору изнели основне погледе на реформу Суда у виду једне политичко-стручне декларације.

Иначе, Конференцију је отворио МИП земље домаћина Ахмет Давутоглу, који је начелно говорио о потреби обезбеђивања ефикасности Суда. Његов колега, министар правде Турске Ахмет Кахраман, указао је на то шта је његова земља урадила на плану унапређивања законодавства и правосудних институција у циљу праћења стандарда ЕСЈП. Генерални секретар СЕ Јагланд истакао је да од судбине Суда и Конвенције зависи и судбина читавог система Савета Европе, због чега је позвао државе да подрже реформске процесе Суда. У уводном делу Конференције говорили су и председник Парламентарне Скупштине СЕ Чавушоглу, председник Суда Коста и Комесар за људска права Хамарберг.

У иступању шефова делегација дата је једногласна подршка реформи Суда, указано је на значај усвајања Декларације из Измира, као наставка процеса започетог у Интерлакену, подржани су право на индивидуалну представку и принцип супсидијарности као кључни за функционисање Суда.

Ипак свака делегација имала је прилику и да изнесе и своје ставове о појединим реформским мерама везаним за Суд, у чему се могу запазити различити приступи појединих земаља. Тако на пример, док су неке земље (Словенија, Естонија, Јерменија, Аустрија, скандинавске земље), снажно подржане од невладиног сектора, биле изричито против увођења такси, као мере којим се обезвређује право на индивидуалну представку, било је земаља које су увођењу такси отворено дале подршку (Шпанија, Украјина) или су сматрале да се ради о одговарајућој мери (Холандија). Већина земаља била је за то да приступ Суду ипак не би требало да буде неограничен и да би требало да се изађе са неким корективом (таксе или обавезно заступање). У сваком случају став није био једнозначан, с тим што би увођење такси створило више проблема за Суд (због тога у иступању председника Суда није дата подршка увођењу такси), док би обавезно заступање подносилаца представки створило више проблема за државе.

Ни по питању могућности највиших националних судских инстанци да траже саветодавна мишљења од стране ЕСЈП није заузет јединствени став. Неке државе противе се тој идеји (Велика Британија), док су друге државе подржале овај предлог (Словенија, Хрватска, Норвешка).

Чешка Република заложила се за доношење Статута Суда, док је министар правде Русије нагласио да било какве промене Конвенције, морају бити у складу са уставним решењима држава чланица.

Поједине државе указале су на неке специфичне проблеме везане за извршавање пресуда Суда, попут БиХ (пресуда у случају Сејдић и Финци) или Велике Британије (право затвореника у овој земљи да гласају).

Било је и држава чији су представници искористили Конференцију да истакну оно што је учињено у реформи националних правних система (Албанија и Црна Гора), што је ипак представљало удаљавање од теме Конференције.

Већина држава истакла је подршку приступању ЕУ Конвенцији, мада је било уочљиво одсуство представника Европске комисије.

Двочлана делегација Србије коју су чинили амбасадор при Савету Европе Драгана Филиповић (шеф делегације) и помоћник министра правде и заступник Републике Србије пред Европским судом за људска др Славољуб Царић (члан делегације), током свог иступања подржала је реформу Суда истакавши принцип супсидијарности и право на индивидуалну представку као кључне елементе контролног система који је успостављен Конвенцијом о људским правима. У вези са принципом супсидијарности указано је на подељену одговорност држава и Суда у његовом остваривању (ово је и став Русије), док је у вези са правом на индивидуалну представку заузет став о потреби постојања извесног механизма који би обезбедио ефикасност Суда (за сличну идеју заузела се и Чешка Република).

Српска делегација подржала је постојање јасних критеријума и процедуре у вези са „добро установљеном судском праксом“, идеју о потреби дијалога између Суда и држава (ово је посебно поменула и Аустрија), постојање предвидивих критеријума у вези са досуђивањем правичне накнаде, доношење ваљано образложених одлука у вези одбијањем захтева за упућивање предмета на Велико веће (то је истакла и Хрватска), веће прибегивање закључивању пријатељских поравнања и давању једностраних декларација у свим случајевима где је то решење одговарајуће, поздравила је регулисање поступка за доношење тзв. пилот-пресуда и дала начелну подршку идеји да највиши судови држава чланица могу да траже саветодавна мишљења Суда о свим питањима од значаја за тумачење Конвенције.

Општа је оцена да је Конференција са овако амбициозно постављеним циљевима одржана прерано, с обзиром да ефекти примене Протокола 14, нарочито у вези са новим критеријумима прихватљивости још нису у пуној мери заживели. Са друге стране, Суд пред којим се налази више од 150.000 предмета суочен је са великим проблемима, због чега је добијање подршке држава за реформу неопходно, што је свакако била једна од идеја ове конференције. Међутим, ни конференција у Интерлакену, а још мање ова конференција нису дале јасне индикаторе у ком правцу ће ићи реформа Суда.

Турска, која је уз Русију држава са највише предмета пред Судом, показала се као добар домаћин са јасном идејом да организовањем овакве конференције изрази своју приврженост идеји поштовања људских права, која су управо у овој земљи, према пракси Суда, најчешће крше.

Конференција је завршена усвајање текста Декларације, која је припремљена још раније, на неформалним састанцима представника држава чланица одржаваних у Стразбуру, у оквиру припреме Конференције у Измиру.

